

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2006 r.

Prezes Vassilios Skouris

Niniejsza część sprawozdania rocznego przedstawia w sposób syntetyczny zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i jego działalność w 2006 r. Znajduje się w niej w pierwszej kolejności krótkie omówienie zmian organizacyjnych, jakie zaszły w tej instytucji w minionym roku, ze szczególnym uwzględnieniem zmian instytucjonalnych w Trybunale Sprawiedliwości oraz modyfikacji jego wewnętrznej struktury organizacyjnej i metod pracy (sekcja 1). Część ta zawiera następnie analizę danych statystycznych dotyczących ilości pracy i średniego czasu trwania postępowań (sekcja 2). Przedstawiony wreszcie został, jak co roku, rozwój orzecznictwa w poszczególnych dziedzinach (sekcja 3).

1. Najważniejszym z punktu widzenia zmian instytucjonalnych wydarzeniem w Trybunale Sprawiedliwości w 2006 r. było podjęcie prac przygotowawczych do przystąpienia Republiki Bułgarii oraz Rumunii od dnia 1 stycznia 2007 r. (sekcja 1.1). Miniony rok to również pierwszy rok funkcjonowania Sądu do spraw Służby Publicznej (sekcja 1.2) oraz rozpoczęcia postępowania prawodawczego w celu wprowadzenia procedury pozwalającej szybko i właściwie rozpatrywać pytania prejudycjalne dotyczące przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (sekcja 1.3).

1.1. Półtora roku po rozszerzeniu z 2004 r. i przybyciu do instytucji dwudziestu nowych sędziów Trybunał Sprawiedliwości rozpoczął przygotowania do przystąpienia Republiki Bułgarii i Rumunii z dniem 1 stycznia 2007 r. W styczniu 2006 r. utworzono zespół ad hoc w celu zidentyfikowania potrzeb poszczególnych służb i zapewnienia koordynacji administracyjnej prac przygotowawczych. Ponadto od dnia 1 lipca 2006 r. rozpoczęła się rekrutacja personelu dwóch nowych wydziałów językowych w dyrekcji tłumaczeń.

W odniesieniu do organizacji działalności orzeczniczej w związku z przystąpieniem Republiki Bułgarii i Rumunii Trybunał postanowił utworzyć dodatkową izbę pięcioosobową i dodatkową izbę trzyosobową. Obecnie w Trybunale są więc cztery izby pięcioosobowe (pierwsza, druga, trzecia i czwarta izba) oraz cztery izby trzyosobowe (piąta, szósta, siódma i ósma izba). Każda z izb pięcioosobowych składa się z sześciu sędziów, a każda z izb trzyosobowych z pięciu sędziów, którzy rotacyjnie wchodzi do składów orzekających zgodnie z odpowiednimi przepisami regulaminu¹.

1.2. Decyzją z dnia 2 grudnia 2005 r., opublikowaną w Dzienniku Urzędowym z dnia 12 grudnia 2005 r., stwierdzono, że Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej został prawidłowo ukonstytuowany. Stąd rok 2006 był pierwszym pełnym rokiem kalendarzowym funkcjonowania tego nowego organu sądowego, który wydał pierwszy wyrok w dniu 26 kwietnia 2006 r.

Czytelnik znajdzie w rozdziale 3 niniejszego sprawozdania szczegółowe omówienie działalności Sądu do spraw Służby Publicznej, a w pkt C tego rozdziału całość danych statystycznych dotyczących pierwszego roku jego funkcjonowania.

1.3. W związku z konkluzjami prezydencji Rady Europejskiej z Brukseli z dnia 4 i 5 listopada 2004 r. Trybunał Sprawiedliwości wraz z organami politycznymi Unii

---

¹ W związku z przybyciem sędziów bułgarskiego i rumuńskiego izby druga i trzecia liczyć będą po siedmiu sędziów, a izby szósta i siódma – po sześciu sędziów.

Europejskiej rozpoczął prace koncepcyjne nad możliwymi sposobami zapewnienia szybkiego rozpatrywania wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, dotyczącymi przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

W dniu 25 września 2006 r. Trybunał przedstawił w tej sprawie pierwszy dokument zawierający rozważania dotyczące rozpatrywania pytań prejudycjalnych w zakresie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości². W rozważaniach tych Trybunał stwierdził w szczególności, że istniejące procedury, w tym procedura przyspieszona ustanowiona w art. 104a regulaminu, nie zapewniają wystarczająco szybkiego rozpatrywania tego rodzaju spraw, i wskazał, że należy wprowadzić nowego typu procedurę, którą można określić jako „pilna procedura prejudycjalna”. Trybunał przedstawił dwa warianty takiej procedury.

W dniu 14 grudnia 2006 r. Trybunał przedłożył Radzie Unii Europejskiej uzupełnienie tych rozważań, zawierające szczegółową analizę obu tych wariantów procedury³. Wszczęte postępowanie prawodawcze doprowadzi do wprowadzenia niezbędnych zmian w statucie i regulaminie Trybunału, by mógł on rozpatrywać tego rodzaju sprawy w sposób maksymalnie efektywny.

2. Dane statystyczne Trybunału za rok 2006 wskazują na znaczną poprawę, i to już trzeci rok z rzędu. Trzeba tu podkreślić skrócenie czasu trwania postępowań przed Trybunałem i ograniczenie liczby spraw zawisłych, mimo znacznego wzrostu liczby spraw wniesionych.

Konkretnie Trybunał zakończył w 2006 r. 503 sprawy (liczba netto, uwzględniająca połączenia spraw). Wśród tych spraw w 351 przypadkach wydano wyrok, a 151 spraw zakończyło się wydaniem postanowienia. Należy zwrócić uwagę, że liczba wyroków i postanowień wydanych w 2006 r. jest zbliżona do liczby wyroków i postanowień wydanych w 2005 r. (362 wyroki i 150 postanowień) mimo stałego spadku liczby spraw zawisłych w ciągu ostatnich trzech lat (974 sprawy na 31 grudnia 2003 r., 840 na 31 grudnia 2004 r., 740 na 31 grudnia 2005 r.).

Do Trybunału wpłynęło 537 nowych spraw, co oznacza wzrost o 13,3% w stosunku do liczby spraw wniesionych w 2005 r. (474 sprawy brutto). Liczba spraw zawisłych w dniu 31 grudnia 2006 r. wynosi 731 (brutto).

Odwrócenie tendencji wydłużania się czasu trwania postępowań, widoczne już w 2004 i 2005 r., utrwaliło się w 2006 r. W przypadku pytań prejudycjalnych średni czas trwania postępowania wynosi 19,8 miesiąca, podczas gdy w 2004 r. było to 23,5 miesiąca, a w 2005 r. 20,4 miesiąca. Analiza porównawcza wskazuje, że średni czas trwania postępowań prejudycjalnych był w 2006 r. najkrótszy od 1995 r. W przypadku skarg bezpośrednich i odwołań średni czas rozpatrywania wynosił odpowiednio 20 i 17,8 miesiąca (21,3 i 20,9 miesiąca w 2005 r.).

W trakcie minionego roku Trybunał korzystał zamiennie z poszczególnych instrumentów, jakimi dysponuje, by przyspieszyć rozpatrywanie niektórych spraw (rozpoznanie w pierwszej kolejności, procedura przyspieszona, procedura uproszczona i możliwość rozstrzygnięcia bez opinii rzecznika generalnego). O zastosowanie procedury przyspieszonej wnoszono w 5 sprawach, lecz nie były spełnione wyjątkowe warunki pilności, jakich wymaga regulamin. Zgodnie z praktyką przyjętą w 2004 r. wnioski o zastosowanie procedury przyspieszonej są

² Dokument ten jest dostępny na stronie internetowej Trybunału pod adresem: http://curia.europa.eu/fr/instit/txtdocfr/index_projet.htm.

³ Dokument ten jest dostępny na stronie internetowej Trybunału pod adresem: http://curia.europa.eu/fr/instit/txtdocfr/index_projet.htm.

uwzględniane lub oddalane przez prezesa Trybunału w drodze postanowienia z uzasadnieniem.

Ponadto Trybunał nadal stosuje procedurę uproszczoną ustanowioną w art. 104 § 3 regulaminu, odpowiadając na niektóre pytania prejudycjalne. Konkretnie na podstawie tego przepisu wydano 16 postanowień, kończących w sumie 21 spraw.

Poza tym Trybunał dość często korzystał z wprowadzonej w art. 20 statutu możliwości rozstrzygnięcia bez opinii rzecznika generalnego, jeżeli sprawa nie podnosi nowych kwestii prawnych. Zaznaczmy, że w 2006 r. około 33% wyroków wydanych zostało bez opinii (35% w 2005 r.).

W odniesieniu do rozdziału spraw między poszczególne składy orzekające Trybunału należy zaznaczyć, że wielka izba i pełny skład rozstrzygnęły prawie 13% spraw, izby pięcioosobowe – 63%, a izby trzyosobowe – 24% spraw zakończonych w 2006 r. W porównaniu z rokiem poprzednim stwierdzić należy znaczny wzrost liczby spraw rozpatrywanych przez izby pięcioosobowe (54% w 2005 r.), stały odsetek spraw rozpatrywanych przez wielką izbę (13% w 2005 r.) i znaczny spadek liczby spraw rozpatrywanych przez izby trzyosobowe (33% w 2005 r.).

Pozostałe informacje dotyczące danych statystycznych za rok sądowy 2006 zawarte są w pkt C niniejszego rozdziału.

3. Sekcja ta przedstawia główne kierunki orzecznictwa w podziale na następujące dziedziny:

kwestie konstytucyjne i instytucjonalne; obywatelstwo europejskie; swoboda przepływu towarów; rolnictwo; swoboda przepływu osób, usług i kapitału; wize, azyl i imigracja; reguły konkurencji; zbliżanie ustawodawstw; znaki towarowe; podatki; polityka społeczna; współpraca w sprawach cywilnych i sądowych; współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych, z zastrzeżeniem, że często wyrok należący, z punktu widzenia jego głównej problematyki, do jednej z dziedzin, obejmuje również bardzo istotne kwestie należące do innej dziedziny.

Kwestie konstytucyjne i instytucjonalne

W opinii 1/03 z dnia 7 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1145, Trybunał wypowiedział się na wniosek Rady w kwestii, czy Wspólnocie Europejskiej przysługuje kompetencja wyłączna, czy tylko kompetencja dzielona z państwami członkowskimi do zawarcia nowej konwencji o właściwości jurysdykcyjnej, uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, mającej zastąpić konwencję z Lugano.

Syntetyzując wskazówki, jakie można wyciągnąć z orzecznictwa w dziedzinie zawierania przez Wspólnotę umów międzynarodowych, Trybunał przypomniał przede wszystkim, że w braku wyraźnych postanowień traktatu stwierdzenie istnienia kompetencji wyłącznej po stronie Wspólnoty, której przysługują wyłącznie kompetencje powierzone, wymaga wykazania na podstawie szczegółowej analizy stosunku między planowaną umową a obowiązującym prawem wspólnotowym, iż zawarcie tej umowy może naruszyć normy prawa wspólnotowego. Trybunał przeprowadził następnie tego rodzaju analizę, dotyczącą zarówno zasad określających właściwość sądów, jak zasad uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych. Trybunał, po stwierdzeniu, że z powodu samego tylko obowiązywania rozporządzenia nr 44/2001, które wprowadza generalny i spójny system reguł określania właściwości, każda umowa

międzynarodowa ustanawiająca ogólny system reguł kolizyjnych tego rodzaju jak wprowadzony w tym rozporządzeniu może naruszać wspomniane reguły określania właściwości, i po zbadaniu in concreto, że jest tak w przypadku planowanej umowy, mimo zawarcia w niej klauzuli odstępowania, zgodnie z którą nie narusza ona stosownych przepisów prawa wspólnotowego, oraz po wyjaśnieniu, że to samo stwierdzenie można odnieść do planowanych postanowień w zakresie uznawania i wykonywania orzeczeń, doszedł on do wniosku, że nowa konwencja z Lugano należy w całości do kompetencji wyłącznej Wspólnoty.

W sprawie C-177/04 Komisja przeciwko Francji (wyrok z dnia 14 marca 2006 r. Zb.Orz. str. I-2461) Trybunał orzekł w przedmiocie skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesionej na podstawie art. 228 WE.

Republika Francuska podniosła argument, że przeformułowanie przez Komisję Wspólnot Europejskich w trakcie postępowania podnoszonych zarzutów oznacza zmianę żądań, co pociąga za sobą niedopuszczalność skargi, w związku z czym Trybunał orzekł, iż zasada, zgodnie z którą przedmiot skargi jest określony zakresem postępowania poprzedzającego jej wniesienie, nie może oznaczać w każdej sytuacji wymogu absolutnej zbieżności między sentencją uzasadnionej opinii a żądaniami skargi, jeżeli przedmiot sporu nie został rozszerzony lub zmieniony, lecz tylko ograniczony. Komisja ma więc prawo ograniczyć zakres uchybienia, o którego stwierdzenie wnosi, w celu uwzględnienia działań stanowiących częściowe zastosowanie się przez państwo członkowskie do jego zobowiązań podjętych w czasie trwania postępowania.

Po stwierdzeniu, że uchybienie zarzucane Republice Francuskiej trwa w momencie badania przez Trybunał okoliczności faktycznych, przeszedł on do rozpatrzenia propozycji kary pieniężnej sformułowanej przez Komisję. Trybunał przypomniał na początek, że celem art. 228 WE jest nakłonienie państwa członkowskiego do wykonania wyroku stwierdzającego po jego stronie uchybienie zobowiązaniom, a tym samym zapewnienie skuteczności prawa wspólnotowego, oraz że zarówno kara pieniężna, jak i ryczałt służą wywarceniu na państwo członkowskie nacisku ekonomicznego w celu skłonienia go do zaprzestania uchybienia, są więc uzależnione od siły nacisku koniecznej, by państwo członkowskie zmieniło swoje postępowanie. Zadaniem Trybunału jest, w ramach przysługującego mu zakresu swobodnej oceny, określić wysokość kary pieniężnej na podstawie kryteriów, jakimi są, co do zasady, czas trwania naruszenia, jego waga oraz zdolności płatnicze zainteresowanego państwa członkowskiego. Trzeba też wziąć pod uwagę skutki niewykonania wyroku dla interesu prywatnego lub publicznego oraz konieczność mniej lub bardziej pilnego zmuszenia państwa członkowskiego do zastosowania się do ciążących na nim zobowiązań. W tej kwestii Trybunał stwierdził, że jakkolwiek wytyczne tego rodzaju jak zawarte w komunikatach opublikowanych przez Komisję rzeczywiście mogą przyczynić się do zapewnienia przejrzystości, przewidywalności i bezpieczeństwa prawnego w działalności tej instytucji, to jednak wykonywanie przez Trybunał uprawnień powierzonych mu w art. 228 ust. 2 WE nie jest uzależnione od określenia przez Komisję tego typu zasad, które w każdym razie nie mogłyby być wiążące dla Trybunału. W tym przypadku Trybunał przyjął wprawdzie współczynniki wagi naruszenia oraz produktu krajowego brutto i liczby głosów, jakimi dysponuje zainteresowane państwo członkowskie, lecz odrzucił współczynnik dotyczący czasu trwania naruszenia. Uznawszy, że przy obliczaniu tego współczynnika należy wziąć pod uwagę okres od wydania pierwszego wyroku Trybunału do momentu oceny przez Trybunał okoliczności faktycznych, a nie do momentu wniesienia skargi, Trybunał nałożył na wspomniane państwo członkowskie karę pieniężną w większej wysokości niż proponowana przez Komisję.

W sprawie C-459/03 Komisja przeciwko Irlandii (wyrok z dnia 30 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-4635) Trybunał stwierdził, w postępowaniu o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego wszczętym przez Komisję, że wszczynając przeciwko Zjednoczonemu Królestwu Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej procedurę rozstrzygania sporów na podstawie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza w sprawie zakładu MOX umiejscowionego w Sellafield (Zjednoczone Królestwo), Irlandia uchybiła zobowiązaniom, które ciążyą na niej na mocy licznych postanowień traktatów WE i EWEA. Trybunał doszedł do takiego wniosku przeprowadziwszy wieloetapowe rozumowanie. Postawił na początek kwestię, czy, zważywszy że Komisja zarzuca Irlandii uchybienie w stosunku do art. 292 WE, zgodnie z którym państwa członkowskie zobowiązują się nie poddawać sporów dotyczących wykładni lub stosowania traktatu procedurze innej, niż w nim przewidziana, postanowienia konwencji o prawie morza, których naruszenie Irlandia zarzucała Zjednoczonemu Królestwu przed sądem arbitrażowym, należy uznać za normy prawa wspólnotowego, których naruszenie przez jedno z państw członkowskich podlega procedurze stwierdzenia uchybienia ustanowionej w art. 226 WE i nast. W drodze rozumowania opartego zarówno na zasadach normujących zawieranie przez Wspólnotę umów międzynarodowych, jak na obowiązującym ustawodawstwie wspólnotowym oraz szczegółowej analizie postanowień, których naruszenie Irlandia zarzucała, Trybunał doszedł do wniosku, że postanowienia konwencji o prawie morza, na które powołuje się Irlandia w ramach sporu w sprawie zakładu MOX poddanego sądowi arbitrażowemu, stanowią normy wchodzące w skład wspólnotowego porządku prawnego. Stąd Trybunał jest właściwy do rozpatrywania sporów dotyczących wykładni i stosowania tych postanowień oraz do oceny ich poszanowania przez państwo członkowskie, w związku z czym przysługuje mu na mocy art. 292 WE wyłączna kompetencja do rozpatrzenia sporu tego rodzaju jak spór poddany przez Irlandię sądowi arbitrażowemu. Jednakże na tym nie kończy się uchybienie, jakie można zarzucić Irlandii. Państwo to uchybiło bowiem ciężącym na nim zobowiązaniom wspólnotowym, poddając ocenie tego sądu akty prawa wspólnotowego, w szczególności liczne dyrektywy wydane na podstawie traktatów WE i EWEA, co stanowi kolejne naruszenie obowiązku poszanowania wyłącznej kompetencji Trybunału do dokonywania wykładni i stosowania norm prawa wspólnotowego, wynikającej z art. 292 WE i 193 EWEA. Irlandia uchybiła ponadto zobowiązaniu do lojalnej współpracy ustanowionemu w art. 10 WE i 192 EWEA, wszczynając postępowanie w ramach mechanizmu rozstrzygania sporów przewidzianego w konwencji o prawie morza, nie informując ani nie zasięgając uprzednio opinii właściwych instytucji Wspólnoty.

W sprawie C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo* (wyrok z dnia 13 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał uściślił zasady odpowiedzialności państw członkowskich za naruszenie prawa wspólnotowego w szczególnych przypadkach, gdy naruszenie to następuje w ramach wykonywania działalności sądowniczej. Miał on w szczególności za zadanie dokonać oceny przepisów krajowych, które po pierwsze wykluczają wszelką odpowiedzialność państwa za szkody wyrządzone jednostkom w związku z naruszeniem prawa wspólnotowego przez sąd krajowy najwyższego szczebla, jeżeli naruszenie to jest skutkiem wykładni przepisów prawa lub oceny okoliczności faktycznych i dowodów, dokonanej przez ten sąd, a po drugie ograniczają tę odpowiedzialność wyłącznie do przypadków winy umyślnej lub poważnego uchybienia sędziego. W kwestii tej Trybunał orzekł po pierwsze, że prawo wspólnotowe stoi na przeszkodzie ustawodawstwu krajowemu, które wyklucza w sposób generalny odpowiedzialność państwa członkowskiego za szkody wyrządzone jednostkom w związku z naruszeniem prawa wspólnotowego przez sąd najwyższego szczebla, z tego względu, że naruszenie to wynika z interpretacji przepisów prawa lub oceny okoliczności faktycznych i dowodów, przeprowadzonej przez ten sąd, a po drugie, że prawo wspólnotowe stoi również na

przeszkodzi ustawodawstwu krajowemu, które ogranicza tę odpowiedzialność wyłącznie do przypadków winy umyślnej lub poważnego uchybienia sędziego, jeśli ograniczenie to prowadzi do wykluczenia odpowiedzialności zainteresowanego państwa członkowskiego w innych przypadkach oczywistego naruszenia obowiązującego prawa w rozumieniu pkt 53–56 wyroku z dnia 30 września 2003 r. w sprawie C-224/01 Köbler, Rec. str. I-10239.

Sprawa C-432/04 Komisja przeciwko Cresson (wyrok z dnia 11 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) dała Trybunałowi okazję do wyjaśnienia kwestii zobowiązań ciążących na członkach Komisji w rozumieniu art. 213 WE. Orzekł on, że pojęcie „zobowiązań wynikających z funkcji członka Komisji” należy rozumieć w sposób szeroki, obejmujący poza zobowiązaniem do uczciwości i roztropności obowiązek działania w sposób niezależny i w interesie Wspólnoty. W przypadku pewnej wagi naruszenia sankcją przewidzianą w traktacie jest dymisja lub pozbawienie prawa do emerytury i innych podobnych korzyści. Członek Komisji, którego mandat wygaś, może zostać ukarany za uchybienie popełnione w trakcie jego trwania, lecz wykryte po wygaśnięciu tego mandatu. Ponieważ w takim przypadku nie można ogłosić dymisji, Trybunał ma do dyspozycji jedynie pozbawienie praw, w całości lub w części zależnie od wagi uchybienia, o czym decyduje Trybunał. Termin wniesienia skargi nie jest jednak nieokreślony, biorąc pod uwagę względy bezpieczeństwa prawnego i prawo do obrony, wymagające umożliwienia osobie, przeciwko której Komisja wszczęła postępowanie administracyjne, przedstawienia w sposób użyteczny swojego punktu widzenia. Zdaniem Trybunału brak środka prawnego od jego wyroku nie stanowi w żadnym wypadku, z punktu widzenia prawa członków Komisji do skutecznej ochrony sądowej, luki uniemożliwiającej mu wykonywanie jego uprawnień. W odniesieniu do zasad rozpatrywania zarzutów stawianych obwinionemu komisarzowi Trybunał orzekł, że ustalenia poczynione w ramach postępowania karnego mogą zostać wzięte pod uwagę, lecz że nie jest on związany przyjętą kwalifikacją prawną okoliczności faktycznych i że do jego zadań należy ustalenie, czy zarzucane czyny stanowią uchybienie zobowiązaniom wynikającym z funkcji członka Komisji. Na podstawie powyższych stwierdzeń i po szczegółowej analizie okoliczności faktycznych sprawy Trybunał uwzględnił częściowo skargę, uznając, iż zainteresowany członek Komisji uchybił zobowiązaniom wynikającym z funkcji członka Komisji w rozumieniu art. 213 ust. 2 WE i art. 126 ust. 2 EWEA. Jednakże wobec okoliczności sprawy Trybunał orzekł, że stwierdzenie uchybienia stanowi samo w sobie odpowiednią sankcję, i zwolnił E. Cresson z sankcji w postaci pozbawienia prawa do emerytury lub innych podobnych korzyści.

W sprawach C-145/04 Hiszpania przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (wyrok z dnia 12 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) oraz C-300/04 Eman i Sevinger (wyrok z dnia 12 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał wypowiedział się w przedmiocie zasad traktatowych dotyczących obywatelstwa europejskiego i wyborów do Parlamentu Europejskiego, w szczególności w odniesieniu do prawa do udziału w tych wyborach i jego wykonywania. W sprawie Hiszpania przeciwko Zjednoczonemu Królestwu Trybunał musiał odpowiedzieć na pytanie o kompetencję państw członkowskich do objęcia prawem do udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego rezydentów niebędących obywatelami Unii Europejskiej. W sprawie tej Królestwo Hiszpanii kwestionowało wydaną w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej ustawę, na podstawie której obywatele Commonwealthu zamieszkujący na Gibraltarze, lecz niebędący obywatelami wspólnotowymi otrzymali czynne i bierne prawo wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego. W kwestii tej Trybunał orzekł, że określenie kategorii osób mających czynne i bierne prawo wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego należy do państw członkowskich,

z zastrzeżeniem poszanowania prawa wspólnotowego. Uznał on, że art. 189 WE, 190 WE, 17 WE i 19 WE nie stoją na przeszkodzie przyznaniu biernego i czynnego prawa wyborczego określonym, mającym z nimi ścisłe związki, osobom, innym niż ich obywatele lub zamieszkujący na ich terytorium obywatele Unii. Co więcej, zdaniem Trybunału z postanowień traktatu dotyczących składu Parlamentu Europejskiego i obywatelstwa Unii nie wynika ścisły związek między obywatelstwem a prawami wyborczymi. Podkreśliwszy wreszcie, że z artykułów traktatu dotyczących obywatelstwa Unii nie można wywodzić zasady, zgodnie z którą tylko obywatele Unii mogą korzystać ze wszystkich pozostałych postanowień traktatu, Trybunał uznał sporne ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa za zgodne z prawem wspólnotowym.

W ww. sprawie Eman i Sevinger Trybunał wypowiedział się w przedmiocie wykładni art. 17 WE, 19 ust. 2 WE, 190 WE i 299 ust. 3 WE w związku z wnioskiem Raad van State (Niderlandy) o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonym w ramach sporu dotyczącego dwóch obywateli niderlandzkich zamieszkujących na Arubie, którzy kwestionowali odmowę wpisania ich na listy wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego w dniu 10 czerwca 2004 r. ze względu na ich miejsce zamieszkania. Zdaniem Trybunału osoby posiadające obywatelstwo państwa członkowskiego i przebywające lub mające miejsce zamieszkania na terytorium wchodzącym w skład krajów i terytoriów zamorskich, o którym mowa w art. 299 ust. 3 WE, mogą powoływać się na prawa przyznane obywatelom Unii w części drugiej traktatu WE. Jednakże kraje i terytoria zamorskie podlegają szczególnemu reżimowi stowarzyszenia, określone w czwartej części traktatu (art. 182–188 WE), w związku z czym ogólne postanowienia traktatu mają do nich zastosowanie tylko wtedy, gdy jest to przewidziane wprost, a art. 189 WE i 190 WE, dotyczące Parlamentu Europejskiego, nie znajdują zastosowania do tych krajów i terytoriów, zatem państwa członkowskie nie mają obowiązku organizować tam wyborów do Parlamentu Europejskiego. Ponadto na obecnym etapie rozwoju prawa wspólnotowego nic nie stoi na przeszkodzie, aby państwa członkowskie – pod warunkiem że nie naruszają prawa wspólnotowego – określiły zasady przyznania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego, odwołując się do kryterium miejsca zamieszkania na terytorium, na którym organizowane są wybory. Jednakże zasada równego traktowania stoi na przeszkodzie temu, by przyjęte kryteria prowadziły do odmiennego traktowania obywateli znajdujących się w porównywalnych sytuacjach bez obiektywnego uzasadnienia takiej różnicy.

Sprawy połączone C-392/04 i C-422/04 i-21 Germany i Arcor (wyrok z dnia 19 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) pozwoliły Trybunałowi na wyważenie pierwszeństwa prawa wspólnotowego i bezpieczeństwa prawnego w kwestii sposobu traktowania aktu administracyjnego bezprawnego ze względu na naruszenie prawa. Trybunał orzekł, że zgodnie z zasadą bezpieczeństwa prawnego organ administracji nie ma obowiązku cofnąć decyzji, która stała się ostateczna w związku z upływem racjonalnych terminów lub wyczerpaniem środków zaskarżenia. Przyznał jednak, że zasada ta może podlegać ograniczeniom w przypadku spełnienia czterech warunków: prawo krajowe pozwala organowi administracji cofnąć decyzję, decyzja stała się ostateczna w wyniku wyroku sądu krajowego najwyższego szczebla, wyrok ten jest, w świetle późniejszego orzecznictwa Trybunału, oparty na błędnej wykładni prawa wspólnotowego przyjętej bez skierowania sprawy do Trybunału w trybie prejudycjalnym, a zainteresowany zwrócił się do organu administracji natychmiast po powzięciu wiadomości o takim orzecznictwie (zob. wyrok z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie C-453/00 Kühne & Heintz, Rec. str. I-837). Poza tym zasada równoważności wymaga, by wszystkie zasady dotyczące skargi, w tym terminy, były stosowane w taki sam sposób zarówno

do skarg opartych na naruszeniu prawa wspólnotowego, jak do skarg opartych na naruszeniu prawa wewnętrznego. Jeżeli zgodnie z prawem krajowym organ administracji zobowiązany jest cofnąć decyzję ostateczną, lecz oczywiście niezgodną z prawem wewnętrznym, podobny obowiązek powinien istnieć w przypadku niezgodności z prawem wspólnotowym. Sąd krajowy ustali, czy uregulowanie niezgodne z prawem wspólnotowym jest oczywiście bezprawne w świetle prawa krajowego, a jeżeli tak, to wyciągnie z tego wszystkie wynikające z prawa krajowego konsekwencje.

W dwóch sprawach pojawiła się kwestia dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności. Po pierwsze, sprawa C-417/04 P Regione Siciliana przeciwko Komisji (wyrok z dnia 2 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-3881), mająca za przedmiot odwołanie, w którym Regione Siciliana wniósł o uchylenie postanowienia Sądu stwierdzającego niedopuszczalność jego skargi o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji o zamknięciu pomocy finansowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dała Trybunałowi okazję do ponownego omówienia pojęcia „państwa członkowskiego”. Trybunał przypomniał, że skargi jednostki regionalnej lub lokalnej nie można zrównywać ze skargą państwa członkowskiego, gdyż pojęcie to w rozumieniu art. 230 WE odnosi się wyłącznie do organów rządowych państw członkowskich. Orzekł jednak, iż na podstawie tego artykułu jednostka regionalna lub lokalna może, jeżeli ma zgodnie z prawem krajowym osobowość prawną, wnieść skargę na decyzję, której jest adresatem, albo na decyzję, która jakkolwiek wydana w formie rozporządzenia lub decyzji skierowanej do innej osoby, dotyczy jej bezpośrednio i indywidualnie. Nie można zaś uznać, że skierowana do państwa członkowskiego decyzja Komisji w sprawie zamknięcia pomocy finansowej z funduszu europejskiego dotyczy bezpośrednio władz regionalnych odpowiedzialnych za realizację jednego z projektów w ramach tego funduszu. Po drugie, w sprawie C-131/03 P Reynolds Tobacco i in. przeciwko Komisji (wyrok z dnia 12 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), Trybunał badał możliwość uzyskania stwierdzenia nieważności decyzji Komisji o wniesieniu sprawy do sądu. Orzekł, że tylko czynności wywołujące wiążące skutki prawne mogące naruszyć interes skarżącego poprzez istotną zmianę jego sytuacji prawnej stanowią akty lub decyzje podlegające skardze o stwierdzenie nieważności. Natomiast decyzja o wniesieniu sprawy do sądu jest aktem niezbędnym w celu uzyskania wiążącego orzeczenia sądowego, lecz nie determinuje w sposób ostateczny zobowiązań stron sporu, a więc nie zmienia sama w sobie spornej sytuacji prawnej. Podmioty prawa, które czują się jednak poszkodowane w związku z bezprawnym postępowaniem instytucji, nie są mimo to pozbawione dostępu do sądu, ponieważ otwarta jest droga skargi z tytułu odpowiedzialności pozaumownej, jeżeli postępowanie to może powodować odpowiedzialność Wspólnoty.

W sprawie C-344/04 International Air Transport Association i in. (wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., Zb.Orz. str. I-403) Trybunał orzekł, w odniesieniu do art. 234 WE, że samo zakwestionowanie ważności aktu wspólnotowego przed sądem krajowym nie jest wystarczające do uzasadnienia pytania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości. Dopiero gdy sąd, od którego orzeczeń przysługuje w prawie wewnętrznym środek prawny, uzna, iż zarzut lub zarzuty nieważności aktu wspólnotowego podniesione przez strony lub z urzędu są zasadne, winien on zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału wniosek o wydanie w trybie prejudycjalnym orzeczenia w przedmiocie ważności tego aktu.

W całym wreszcie szeregu spraw Trybunał miał do rozwiązania problem wyboru podstawy prawnej aktów wspólnotowych. Sześć spraw zasługuje na szczególną uwagę.

Należy na początek wspomnieć o sprawach C-94/03 Komisja przeciwko Radzie (wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., Zb.Orz. str. I-1) i C-178/03 Komisja przeciwko Parlamentowi i Radzie (wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., Zb.Orz. str. I-107), dotyczących odpowiednio decyzji 2003/106⁴ i rozporządzenia nr 304/2003⁵. W każdej z tych spraw Trybunał powtórzył główne zasady, jakie ustanowił już w orzecznictwie dotyczącym podwójnej podstawy prawnej. Przypomniał po pierwsze, że wybór podstawy prawnej aktu wspólnotowego oparty być musi na względach obiektywnych, podlegających kontroli sądowej, wśród których znajdują się w szczególności cel i zawartość aktu, po drugie, że w sytuacji, gdy analiza aktu wspólnotowego wskazuje, iż ma on podwójny cel i dwie części składowe, a jedną z nich można uznać za przeważającą, podczas gdy druga jest tylko dodatkowa, akt winien być oparty na jednej podstawie prawnej, a mianowicie na podstawie właściwej dla celu części głównej lub przeważającej, a po trzecie wreszcie, że wyjątkowo, jeśli zostanie wykazane, iż akt służy jednocześnie wielu celom lub ma wiele części składowych nierozłącznie związanych, z których żaden nie jest pośredni w stosunku do drugiego, akt taki winien być oparty na wielu odpowiednich podstawach prawnych, podkreślając, że zastosowanie podwójnej podstawy prawnej jest jednak wykluczone, gdy procedury przewidziane w przypadku tych dwóch podstaw prawnych są nie do pogodzenia lub połączenie podstaw prawnych mogłoby naruszyć uprawnienia Parlamentu. Na podstawie tego orzecznictwa Trybunał orzekł w pierwszej ze spraw, że decyzja 2003/106 winna była być oparta na art. 133 WE i 175 ust. 1 WE w związku z właściwymi postanowieniami art. 300 WE i że należy zatem stwierdzić jej nieważność, jako że jest ona oparta wyłącznie na art. 175 ust. 1 WE w związku z art. 300 ust. 2 akapit pierwszy zdanie pierwsze i art. 300 ust. 3 akapit pierwszy WE. Podobnie w drugiej sprawie Trybunał orzekł, że rozporządzenie nr 304/2003 winno być oparte na art. 133 WE i 175 ust. 1 WE i że należy stwierdzić jego nieważność, jako że jest oparte wyłącznie na art. 175 ust. 1 WE.

Cztery inne sprawy mają pewną wspólną cechę, dotyczą bowiem warunków zastosowania art. 95 WE jako podstawy prawnej.

Po pierwsze, w sprawie C-436/03 Parlament przeciwko Radzie (wyrok z dnia 2 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-3733) Trybunał przypomniał orzecznictwo, zgodnie z którym art. 95 WE upoważnia ustawodawcę wspólnotowego do wydawania przepisów mających na celu poprawę warunków ustanowienia i funkcjonowania rynku wewnętrznego, które muszą rzeczywiście służyć temu celowi, przyczyniając się do usunięcia utrudnień w swobodach gospodarczych ustanowionych na mocy traktatu, wśród których znajduje się swoboda wykonywania działalności gospodarczej, a także przepisów mających na celu zapobieganie powstawaniu przeszkód w wymianie handlowej wynikających z rozbieżności w ustawodawstwie krajowym, przy czym pojawienie się tego rodzaju przeszkód musi być prawdopodobne, a przepisy te muszą służyć zapobieganiu im. Dlatego w sprawie tej Trybunał orzekł, że art. 95 WE nie może stanowić właściwej podstawy prawnej do wydania rozporządzenia nr 1435/2003⁶ i że słusznie zostało ono wydane na podstawie art. 308 WE. Następnie, również na podstawie tego orzecznictwa, Trybunał orzekł, w sprawie C-217/04 Zjednoczone Królestwo przeciwko Parlamentowi i Radzie (wyrok z dnia

---

⁴ Decyzja Rady 2003/106/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. dotycząca zatwierdzenia, w imieniu Wspólnoty Europejskiej, Konwencji rotterdamskiej w sprawie procedury zgody po uprzednim poinformowaniu w międzynarodowym handlu niektórymi niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i pestycydami (Dz.U. L 63, str. 27).

⁵ Rozporządzenie (WE) nr 304/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2003 r. dotyczące wywozu i przywozu niebezpiecznych chemikaliów (Dz.U. L 63, str. 1).

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1435/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE) (Dz.U. L 207, str. 1).

2 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-3771), że rozporządzenie nr 460/2004⁷ słusznie zostało oparte na art. 95 WE. Natomiast w sprawach połączonych C-317/04 i C-318/04 Parlament przeciwko Radzie i Komisji (wyrok z dnia 30 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-4721) Trybunał orzekł przeciwnie, że decyzja 2004/496⁸ nie mogła zostać prawidłowo oparta na art. 95 WE w związku z art. 25 dyrektywy 95/46⁹, gdyż porozumienie będące przedmiotem tej decyzji dotyczyło postępowania z danymi, które są, biorąc pod uwagę, iż dotyczą bezpieczeństwa publicznego i działalności państw w dziedzinie prawa karnego, wykluczone z zakresu zastosowania dyrektywy 95/46 na mocy jej art. 3 ust. 2 tiret pierwsze. Wreszcie w sprawie C-380/03 Niemcy przeciwko Parlamentowi i Radzie (wyrok z dnia 12 grudnia 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, przypomniawszy, że w przypadku spełnienia warunków zastosowania art. 95 WE jako podstawy prawnej nie można ustawodawcy wspólnotowemu uniemożliwić oparcia się na tej podstawie prawnej z tego względu, że ochrona zdrowia publicznego była decydująca dla przyjętych rozwiązań, również głównie na podstawie tego samego orzecznictwa orzekł, iż ustanawiając, na podstawie art. 95 WE, art. 3 i 4 dyrektywy 2003/33¹⁰, ustawodawca wspólnotowy nie naruszył postanowienia art. 152 ust. 4 lit. c) WE, w związku z czym skargę Republiki Federalnej Niemiec na te przepisy należy oddalić.

Obywatelstwo europejskie

W tej dziedzinie, poza wspomnianymi powyżej sprawami dotyczącymi wyborów do Parlamentu Europejskiego, dwie jeszcze sprawy warte są uwagi.

W sprawie C-406/04 De Cuyper (wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał badał zgodność belgijskich przepisów dotyczących bezrobocia ze swobodą przemieszczania się i pobytu obywateli Unii Europejskiej. Przepisy te wprowadzają warunek zamieszkania bezrobotnych powyżej 50. roku życia, mimo że nie są oni zobowiązani pozostawać na rynku pracy. Trybunał przypomniał po pierwsze, że prawo pobytu obywateli Unii nie jest bezwarunkowe, lecz przysługuje z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków przewidzianych w traktacie i przepisach wykonawczych. Trybunał stwierdził, że przepisy belgijskie są niekorzystne dla niektórych obywateli kraju z tego tylko względu, że skorzystali oni ze swobody przemieszczania się i pobytu, stanowią więc ograniczenie swobód przyznanych na mocy art. 18 WE. Uznał jednak, że ograniczenie to jest uzasadnione obiektywnymi względami interesu powszechnego, niezależnymi od obywatelstwa zainteresowanych. Trybunał stwierdził, że warunek zamieszkania odpowiada potrzebie kontroli sytuacji zawodowej i rodzinnej bezrobotnych, pozwalając służbom inspekcyjnym na sprawdzenie, czy sytuacja beneficjenta zasiłku dla bezrobotnych nie zmieniła się w sposób wpływający na przyznane świadczenie. Trybunał zwrócił również uwagę, że szczególny charakter kontroli w dziedzinie bezrobocia uzasadnia

⁷ Rozporządzenie (WE) nr 460/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 marca 2004 r. ustanawiające Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji (Dz.U. L 77, str. 1).

⁸ Decyzja Rady 2004/496/WE z dnia 17 maja 2004 r. w sprawie zawarcia Porozumienia pomiędzy Wspólnotą Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki w sprawie przetwarzania i przekazywania danych dotyczących nazwy rekordu pasażera (PNR) przez przewoźników lotniczych do Departamentu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Stanów Zjednoczonych, Biura Cel i Ochrony Granic (Dz.U. L 183, str. 83, sprostowanie w Dz.U. 2005, L 255, str. 168).

⁹ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, str. 31), z późn. zm.

¹⁰ Dyrektywa 2003/33/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, odnoszących się do reklamy i sponsorowania wyrobów tytoniowych (Dz.U. L 152, str. 16).

wprowadzenie bardziej restrykcyjnych mechanizmów niż w przypadku innych świadczeń i że bardziej elastyczne metody, jak obowiązek przedstawienia dokumentów i zaświadczeń, pozbawiłyby kontrolę elementu zaskoczenia, zmniejszając tym samym jej skuteczność.

Również w sprawie C-192/05 Tas-Hagen i Tas (wyrok z dnia 26 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), dotyczącej przepisów normujących przyznawanie świadczeń cywilnym ofiarom wojny i wymagających zamieszkiwania zainteresowanego na terytorium kraju w chwili składania wniosku, kwestią sporną była zgodność warunku zamieszkania z art. 18 WE.

Trybunał postanowił na początek ustalić, czy problematyka ta podlega art. 18 WE. Stwierdził w tej kwestii, że na obecnym etapie rozwoju prawa wspólnotowego świadczenie mające na celu wypłatę odszkodowania cywilnym ofiarom wojny należy do kompetencji państw członkowskich, przy czym winny one wykonywać tę kompetencję w poszanowaniu prawa wspólnotowego. W przypadku obowiązywania zaś tego rodzaju przepisów korzystanie z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu przyznanego na mocy art. 18 WE może uniemożliwić otrzymanie świadczenia, w związku z czym sytuacji takiej nie można uznać za pozbawioną wszelkiego związku z prawem wspólnotowym. W odniesieniu do dopuszczalności warunku zamieszkiwania Trybunał stwierdził, że warunek ten może zniechęcać do korzystania ze swobód przyznaných na mocy art. 18 WE, stanowi więc ograniczenie tych swobód. Uznał on, że warunek taki mógłby co do zasady znaleźć uzasadnienie w potrzebie ograniczenia solidarności z ofiarami wojny do osób związanych z ludnością zainteresowanego państwa w czasie i po wojnie, gdyż miejsce zamieszkania świadczy o stopniu związania tych osób ze społeczeństwem. Jednakże, podkreślając szeroki zakres uznania państw członkowskich w przypadku świadczeń niepodlegających prawu wspólnotowemu, Trybunał uznał, że kryterium miejsca zamieszkania nie może stanowić wystarczającej wskazówki takiego związku, jeżeli może prowadzić do odmiennych rezultatów w przypadku osób zamieszkałych za granicą, których stopień integracji jest w każdym punkcie porównywalny. Kryterium miejsca zamieszkiwania odniesione wyłącznie do chwili składania wniosku nie odzwierciedla w wystarczającym stopniu siły związku wnioskodawcy ze społeczeństwem, które wykazuje wobec niego solidarność, w związku z czym jest sprzeczne z zasadą proporcjonalności.

Swobodny przepływ towarów

W sprawach połączonych od C-23/04 do C-25/04 Sfakianakis (wyrok z dnia 9 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1265) Trybunał miał za zadanie dokonać wykładni Układu europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z jednej strony, a Republiką Węgierską z drugiej strony, konkretnie zaś art. 31 ust. 2 i art. 32 protokołu nr 4 do tego układu¹¹, w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne sądu greckiego rozpatrującego spór dotyczący przywozu do Grecji w ramach preferencyjnego reżimu przewidzianego w tym układzie samochodów pochodzących z Węgier.

Trybunał orzekł, iż art. 31 ust. 2 i art. 32 protokołu nr 4 do tego układu, zmienionego decyzją nr 3/96 rady stowarzyszenia między Wspólnotami Europejskimi i ich

---

¹¹ Układ europejski ustanawiający stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z jednej strony, a Republiką Węgierską z drugiej strony, zawarty i zatwierdzony decyzją Rady i Komisji z dnia 13 grudnia 1993 r. (Dz.U. L 347, str. 1).

państwami członkowskimi z jednej strony, a Republiką Węgierską z drugiej, należy interpretować w ten sposób, że organy celne kraju przywozu mają obowiązek uwzględnić orzeczenia sądowe wydane w państwie wywozu wskutek zaskarżenia wyników weryfikacji ważności świadectw przewozowych towarów, przeprowadzonych przez organy celne kraju wywozu, z chwilą gdy zostaną poinformowane o istnieniu tych skarg i treści tych orzeczeń, niezależnie od tego, czy weryfikacja ważności świadectw przewozowych została przeprowadzona na wniosek organów celnych kraju przywozu. W tych samych sprawach połączonych Trybunał orzekł, iż ze względu na skuteczność zniesienia ceł przewidzianego w tym układzie niedopuszczalne jest, by organy celne kraju przywozu wydawały decyzje administracyjne zobowiązujące do zapłaty cła powiększonego o podatki i kary pieniężne przed otrzymaniem informacji o ostatecznym rozstrzygnięciu w przedmiocie skarg na wyniki następczej weryfikacji, gdy decyzje władz kraju wywozu, które początkowo wystawiły świadectwa przewozowe towarów, nie zostały cofnięte ani uchylone.

Rolnictwo

W odniesieniu do wspólnej polityki rolnej należy wspomnieć o sprawie C-310/04 Hiszpania przeciwko Radzie (wyrok z dnia 7 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), w której Królestwo Hiszpanii wniosło do Trybunału skargę o stwierdzenie nieważności nowego systemu wsparcia wspólnotowego z tytułu bawełny ustanowionego w rozporządzeniu nr 864/2004¹² i wprowadzonego do rozporządzenia nr 1782/2003¹³, a wdrażającego tzw. reformę Mac Sharry'ego. Wśród szeregu zarzutów podniesionych przez Królestwo Hiszpanii Trybunał uznał za zasadny zarzut naruszenia zasady proporcjonalności. Orzekł bowiem, że Rada, która wydała rozporządzenie nr 864/2004, nie wykazała, iż nowy system wsparcia z tytułu bawełny ustanowiony w tym rozporządzeniu przyjęty został rzeczywiście w ramach przysługującej Radzie swobody uznania, co wymagało zdaniem Trybunału uwzględnienia wszelkich istotnych elementów i okoliczności sprawy, szczególnie kosztów pracy i potencjalnych skutków reformy systemu wsparcia z tytułu bawełny dla sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw odziarniających. Trybunał uznał, że przedstawione mu informacje nie pozwalają ustalić, czy ustawodawca wspólnotowy miał prawo uznać, nie wykraczając poza przysługujący mu w tej mierze zakres swobody, że określenie wysokości wsparcia na poziomie 35% całości wsparcia istniejącego w poprzednim systemie wystarczy do realizacji celu wskazanego w piątym motywie rozporządzenia nr 864/2004, jakim jest zapewnienie rentowności, a zatem kontynuowania tej uprawy, co odzwierciedla cel wskazany w pkt 2 protokołu nr 4 załączonego do aktu przystąpienia Republiki Greckiej. Trybunał stwierdził więc nieważność art. 1 pkt 20 rozporządzenia nr 864/2004, wprowadzającego rozdział 10a w tytule IV rozporządzenia nr 1782/2003. Zawiesił jednakże skutki tej nieważności do czasu wydania nowego rozporządzenia.

---

¹² Rozporządzenie Rady (WE) nr 864/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz dostosowujące je w następstwie przystąpienia Republiki Czeskiej, Estonii, Cypru, Litwy, Łotwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji do Unii Europejskiej (Dz.U. L 161, str. 48).

¹³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001 (Dz.U. L 270, str. 1).

Swoboda przepływu osób, usług i kapitału

W tej szerokiej dziedzinie należy pogrupować interesujące sprawy tematycznie.

Trybunał zmuszony był najpierw przypomnieć granice stosowania postanowień dotyczących swobód podstawowych, jakimi są po pierwsze sytuacje czysto wewnętrzne, a po drugie przypadku nadużycia prawa. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem sytuacja, której wszystkie elementy zamknięte są wewnątrz jednego państwa członkowskiego, nie podlega postanowieniom dotyczącym podstawowych swobód. W odniesieniu do tej kwestii Trybunał zmuszony jest regularnie badać, czy przeniesienie przez podatnika siedziby lub miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego niż państwo, w którym prowadzi on działalność gospodarczą, stanowi element zewnętrzny wystarczający, by mógł on korzystać ze swobody przepływu osób, usług i kapitału. W roku 2006 dwie sprawy zasługują z tego punktu widzenia na uwagę: sprawa C-152/03 Ritter-Coulais (wyrok z dnia 21 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1711) i sprawa C-470/04 N (wyrok z dnia 7 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze).

W ww. sprawie Ritter-Coulais spór rozpatrywany przez sąd krajowy dotyczył małżeństwa dwojga obywateli niemieckich prowadzących działalność zarobkową w Niemczech, gdzie byli też opodatkowani, lecz zamieszkujących we Francji. Na pytanie, czy ci obywatele niemieccy mogą powoływać się wobec niemieckich organów podatkowych na postanowienia dotyczące swobody przemieszczania się pracowników w celu uwzględnienia uszczerbku w dochodach wynikającego z użytkowania na własne potrzeby domu, którego są właścicielami i w którym zamieszkują we Francji, Trybunał odpowiedział, że sytuacja małżonków Ritter-Coulais, którzy pracują w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym znajduje się ich rzeczywiste miejsce zamieszkania, mieści się w zakresie zastosowania art. 39 WE.

W ww. sprawie N zakwestionowano przepisy niderlandzkiego prawa podatkowego, zgodnie z którymi opuszczenie kraju jest równoznaczne ze zbyciem udziałów w spółce, co prowadzi do poboru podatku dochodowego z tą datą. U podstaw sporu leżała sytuacja obywatela niderlandzkiego, który zamieszkiwał w Niderlandach do czasu przeprowadzenia się do Zjednoczonego Królestwa, gdzie długo nie prowadził działalności gospodarczej. Na pytanie, czy ten obywatel niderlandzki, właściciel całości udziałów w trzech spółkach prawa niderlandzkiego, może powoływać się wobec niderlandzkich organów podatkowych na postanowienia dotyczące swobody wykonywania działalności gospodarczej w celu zakwestionowania zastosowania w jego przypadku spornych przepisów Trybunał odpowiedział, powołując się wprost na ww. wyrok w sprawie Ritter-Coulais, że od czasu przeniesienia miejsca zamieszkania sytuacja N mieści się w zakresie zastosowania art. 43 WE.

W odniesieniu do nadużycia prawa jeden z sądów krajowych zwrócił się do Trybunału z pytaniem, czy utworzenie przez spółkę z siedzibą w państwie członkowskim i wyposażenie w kapitał spółek w innym państwie członkowskim wyłącznie w celu skorzystania z obowiązujących w tym państwie członkowskim bardziej korzystnych uregulowań podatkowych stanowi nadużycie swobody wykonywania działalności gospodarczej. Trybunał odpowiedział przecząco w wyroku w sprawie C-196/04 Cadbury Schweppes i Cadbury Schweppes Overseas (wyrok z dnia 12 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze). Okoliczność, iż spółka została utworzona w jednym z państw członkowskich w jawnym celu objęcia jej korzystniejszymi uregulowaniami nie wystarcza sama w sobie do stwierdzenia

nadużycia prawa i uzasadnienia z tego względu przepisów krajowych ograniczających swobodę wykonywania działalności gospodarczej. Przepis taki jest natomiast uzasadniony, jeżeli ma na celu przeciwdziałanie tworzeniu czysto sztucznych struktur pozbawionych rzeczywistej roli gospodarczej, służących unikaniu należnego w normalnych warunkach podatku od dochodu uzyskiwanego z działalności na terenie kraju.

O ile więc zakres stosowania postanowień dotyczących podstawowych swobód nie jest nieograniczony, o tyle podobnie jest w przypadku zakresu uprawnień państw w dziedzinie podatków bezpośrednich, a Trybunał miał kilkakrotnie okazję wzbogacić obszerne już orzecznictwo w tej materii.

Zgodnie z ogólnymi zasadami ustanowionymi w orzecznictwie Trybunału zakazana jest nie tylko bezpośrednia dyskryminacja oparta na przynależności państwowej, lecz także wszelkie formy dyskryminacji ukrytej (lub dyskryminacji pośredniej), które z użyciem kryteriów pozornie neutralnych prowadzą do tego samego skutku. Uznanie różnicy w traktowaniu za dyskryminację wymaga jednak, by chodziło o stosowanie odmiennych zasad do podobnych sytuacji lub takich samych zasad do odmiennych sytuacji. W przypadku stwierdzenia dyskryminacji pośredniej istnieje możliwość uzasadnienia jej nadrzędnymi względami interesu ogólnego, z zastrzeżeniem poszanowania zasady proporcjonalności.

Spośród przepisów podatkowych analizowanych przez Trybunał niektóre zostały uznane za zgodne, a niektóre za niezgodne z prawem wspólnotowym.

Wśród przepisów krajowych uznanych za zgodne z prawem wspólnotowym znajdują się przede wszystkim przepisy znajdujące zastosowanie w sposób identyczny do obiektywnie podobnych sytuacji. Miało to miejsce w sprawie C-513/03 van Hilten-van der Heijden (wyrok z dnia 23 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1957), dotyczącej przepisów krajowych, zgodnie z którymi obywatel krajowy zmarły dziesięć lat po przeniesieniu miejsca zamieszkania za granicę opodatkowany jest w taki sposób, jakby przeniesienie to nie nastąpiło, z wyjątkiem odliczenia podatków spadkowych pobranych przez inne państwa. Przepisy takie, przewidujące identyczne zasady opodatkowania obywateli, którzy przenieśli miejsce zamieszkania za granicę, jak i obywateli pozostałych w zainteresowanym państwie członkowskim, nie mogą, jak stwierdził Trybunał, utrudniać przepływu inwestycji z lub do tego państwa ani spowodować zmniejszenia wartości spadku po obywatelach, którzy przenieśli miejsce zamieszkania za granicę. Odmiennego traktowania rezydentów będących obywatelami krajowymi w stosunku do rezydentów będących obywatelami innych państw członkowskich nie można uznać za dyskryminację zakazaną na mocy art. 56 WE, gdyż wynika to z uprawnienia państw członkowskich do określenia kryteriów podziału ich kompetencji do nakładania podatków. Było tak również w sprawie C-513/04 Kerckhaert i Morres (wyrok z dnia 14 listopada 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), dotyczącej przepisów nakładających podatek w takiej samej wysokości na dywidendy z akcji spółek z siedzibą na terytorium kraju, jak na dywidendy z akcji spółek z siedzibą w innym państwie członkowskim, bez uwzględnienia kwot potrąconych uprzednio u źródła w tym ostatnim państwie członkowskim tytułem podatku dochodowego. Zdaniem Trybunału z punktu widzenia przepisów podatkowych kraju zamieszkania sytuacja akcjonariusza otrzymującego dywidendy nie staje się koniecznie odmienna z tego tylko powodu, że otrzymuje on je od spółki z siedzibą w innym państwie członkowskim, które w ramach swoich kompetencji podatkowych potrąca od nich podatek u źródła. Przepisy te nie są więc sprzeczne z art. 56 WE. Niekorzystne skutki w postaci podwójnego opodatkowania wynikające z takich przepisów są wynikiem jednoczesnego wykonywania przez dwa państwa członkowskie ich

uprawnień podatkowych. Winny one zarządzić temu, w szczególności za pomocą kryteriów podziału stosowanych w międzynarodowej praktyce podatkowej.

Wśród przepisów krajowych uznanych za zgodne z prawem wspólnotowym znajdują się następnie przepisy, które traktują wprawdzie odmiennie podobne sytuacje, lecz okazują się ostatecznie neutralne z punktu widzenia realizowanego celu. Sprawa C-446/04 *Test Claimants in the FII Group Litigation* (wyrok z dnia 12 grudnia 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) jest dobrym tego przykładem. W ramach generalnych przepisów mających na celu zapobieganie lub zmniejszenie opodatkowania kaskadowego lub podwójnego opodatkowania w wymiarze gospodarczym (podwójne opodatkowanie tych samych dochodów u dwóch różnych podatników) Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej przyjęło między innymi, dla obliczania podatku należnego od spółek będących rezydentami, dwa różne sposoby opodatkowania dywidend, w zależności od krajowego lub zagranicznego pochodzenia tych dywidend. Podczas gdy dywidendy otrzymywane przez spółki będące rezydentami od spółek również będących rezydentami podlegają zwolnieniu, dywidendy otrzymywane przez spółki będące rezydentami od spółek niebędących rezydentami podlegają systemowi odliczenia. Jak zauważył Trybunał, z punktu widzenia takich przepisów sytuacja spółki będącej akcjonariuszem, otrzymującej dywidendę z zagranicy jest zaś podobna do sytuacji spółki otrzymującej dywidendę z kraju, jako że w obu przypadkach uzyskane dochody mogą zostać opodatkowane w sposób kaskadowy. Jeżeli jednak taka różnica w traktowaniu okazuje się nie być niekorzystna w przypadku dywidend pochodzących z zagranicy, nie jest ona sprzeczna z art. 43 WE i 56 WE, co ustalić winny sądy krajowe.

Inne przepisy krajowe uznane za zgodne z prawem wspólnotowym, to przepisy regulujące w odmienny sposób różne sytuacje. Tak było w sprawie C-374/04 *Test Claimants in Class IV of the Act Group Litigation* (wyrok z dnia 12 grudnia 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), dotyczącej innego aspektu obowiązujących w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej przepisów służących zapobieganiu lub zmniejszeniu opodatkowania kaskadowego lub podwójnego opodatkowania w wymiarze gospodarczym. Sporne przepisy dotyczyły tym razem systemu opodatkowania dywidend wypłacanych przez spółki będące rezydentami. Podczas gdy spółce będącej rezydentem otrzymującej dywidendę od innej spółki będącej rezydentem przysługuje ulga podatkowa, spółka niebędąca rezydentem nie korzysta z żadnej ulgi. Trybunał stwierdził, że taka różnica w traktowaniu między spółkami będącymi i niebędącymi rezydentami, nie stanowi jednak dyskryminacji. O ile sytuację akcjonariuszy będących rezydentami otrzymujących dywidendy z kraju należy uznać za podobną do sytuacji akcjonariuszy będących rezydentami otrzymujących dywidendy z zagranicy (ww. wyrok w sprawie *Test Claimants in the FII Group Litigation*), inaczej jest, jeśli chodzi o stosowanie przepisów podatkowych państwa członkowskiego, w którym spółka wypłacająca dywidendę jest rezydentem, w przypadku sytuacji akcjonariuszy będących rezydentami w tym państwie członkowskim i akcjonariuszy będących rezydentami w innym państwie członkowskim. Kiedy bowiem spółka wypłacająca dywidendę i akcjonariusz nie są rezydentami w tym samym państwie członkowskim, państwo członkowskie, w którym spółka ta jest rezydentem, czyli państwo, z którego pochodzi dochód, nie znajduje się w takiej samej sytuacji, z punktu widzenia zapobiegania opodatkowaniu kaskadowemu lub jego zmniejszenia, lub podwójnego opodatkowania w wymiarze gospodarczym, co państwo członkowskie, w którym akcjonariusz jest rezydentem. Odmienne traktowanie spółek będących i niebędących rezydentami nie jest więc w takim przypadku zakazane na mocy art. 43 WE i 56 WE.

Za zgodne z prawem wspólnotowym uznano wreszcie przepisy krajowe powodujące odmienne traktowanie, lecz uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego,

jak w sprawie C-290/04 FKP Scorpio Konzertproduktionen (wyrok z dnia 3 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze). Spór przed sądem krajowym dotyczył przepisów krajowych, zgodnie z którymi potrącenie podatku u źródła dotyczy usługodawców niebędących rezydentami w państwie członkowskim, w którym następuje świadczenie usług, podczas gdy wynagrodzenie wypłacane usługodawcom będącym rezydentami nie podlega potrąceniu. Trybunał uznał za utrudnienie w swobodzie świadczenia usług zobowiązanie usługobiorców do dokonywania tego potrącenia pod groźbą kary. Uznał jednak, że przepisy takie są uzasadnione koniecznością zapewnienia skutecznego poboru podatku dochodowego od osób zamieszkujących poza terytorium państwa opodatkowania i stanowią środek proporcjonalny do zamierzonego celu.

Wśród przepisów krajowych uznanych za niezgodne z prawem wspólnotowym znajdują się po pierwsze rozwiązania, które, choć podyktowane nadrzędnymi względami interesu ogólnego, okazały się nieproporcjonalne do celu, jakiego mają służyć. Przykład takiej sytuacji znaleźć można w ww. sprawie N. Podatnika będącego właścicielem udziałów w spółce, który zostaje zobowiązany do uiszczenia podatku od nieosiągniętych jeszcze dochodów wyłącznie z powodu zmiany przez niego miejsca zamieszkania, podczas gdy w sytuacji, gdyby pozostał na terytorium państwa członkowskiego, którego jest obywatelem, dochody te byłyby opodatkowane dopiero i pod warunkiem ich rzeczywistego osiągnięcia, zniechęca się do skorzystania z przysługującej mu swobody przemieszczania się. Co prawda sporne przepisy krajowe służą interesowi ogólnemu, gdyż zapewniają podział na zasadzie terytorialności uprawnień podatkowych między państwami członkowskimi, zapobiegając przypadkom podwójnego opodatkowania w wymiarze prawnym (podwójne opodatkowanie tego samego dochodu u tego samego podatnika). Jednakże zarówno zobowiązanie do ustanowienia zabezpieczeń w celu uzyskania odroczenia płatności należnego podatku, jak brak możliwości uwzględnienia utraty wartości, jaka miała miejsce po przeniesieniu miejsca zamieszkania, powodują nieproporcjonalność spornego systemu opodatkowania w stosunku do zamierzonego celu.

Wśród przepisów krajowych uznanych za sprzeczne z prawem wspólnotowym znajdują się po drugie przepisy powodujące odmienne traktowanie sytuacji podobnych. W ww. sprawie Ritter-Coulais Trybunał uznał za przeszkodę uregulowanie krajowe niepozwalające osobom fizycznym, które otrzymują w jednym z państw członkowskich wynagrodzenie z tytułu pracy najemnej i podlegają tam nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu, na uwzględnienie do celów określenia wysokości opodatkowania dochodów w tym państwie kosztów wynikających z użytkowania na własne potrzeby domu położonego w innym państwie członkowskim będącego ich głównym miejscem zamieszkania, podczas gdy dochody z najmu zostałyby uwzględnione. Jakkolwiek uregulowanie to nie dotyczy bezpośrednio osób zamieszkałych poza granicami kraju, takie osoby są częściej właścicielami domów położonych poza jego terytorium i obywatelami innych państw członkowskich. Mniej korzystne traktowanie takich osób jest więc sprzeczne z art. 39 WE.

W sprawie C-386/04 Centro di Musicologia Walter Stauffer (wyrok z dnia 14 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) do Trybunału zwrócono się z pytaniem, czy państwo członkowskie może traktować fundację niemającą siedziby na terytorium tego państwa, spełniającą w nim warunki uznania za fundację użyteczności publicznej, w sposób mniej korzystny niż tego samego rodzaju fundację mającą tam siedzibę. Trybunał przypomniał, że jakkolwiek art. 58 WE upoważnia państwa członkowskie do odmiennego uregulowania podatkowego sytuacji podatników niebędących rezydentami, zabrania on jednak stosowania przepisów

stanowiących arbitralną dyskryminację lub ukryte ograniczenie w swobodzie przepływu kapitału. W związku z tym odmienne traktowanie fundacji podlegających nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu – czyli fundacji mających siedzibę w kraju – i fundacji podlegających obowiązkowi podatkowemu ograniczonemu – czyli niemających tam siedziby – jest dopuszczalne tylko pod warunkiem, że dotyczy sytuacji obiektywnie odmiennych lub jest uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego. Tymczasem fundacje zagraniczne uznane za podmioty użyteczności publicznej w państwie członkowskim pochodzenia i spełniające warunki takiego uznania obowiązujące w ustawodawstwie innego państwa członkowskiego, mające na celu promocję interesów społecznych identycznych, jak fundacje działające w tym drugim państwie, znajdują się w podobnej sytuacji jak fundacje tego samego rodzaju mające siedzibę w kraju. Nieuzasadnione traktowanie fundacji zagranicznych w sposób mniej korzystny jest więc sprzeczne z prawem wspólnotowym.

W ww. sprawie FKP Scorpio Konzertproduktionen Trybunał po raz kolejny stanął przed problemem możliwości odliczenia kosztów działalności poniesionych przez usługodawcę niebędącego rezydentem. W odniesieniu do kosztów związanych bezpośrednio z działalnością gospodarczą, z której uzyskano dochód podlegający opodatkowaniu, rezydenci i nierezydenci znajdują się w podobnej sytuacji. Stąd w wyroku w sprawie C-234/01 Gerritse (wyrok z dnia 12 czerwca 2003 r., Rec. str. I-5933) Trybunał orzekł, że uregulowanie krajowe odmawiające nierezydentom prawa do odliczenia kosztów działalności, przysługującego rezydentom, może działać przede wszystkim na niekorzyść obywateli innych państw członkowskich i stanowi dyskryminację pośrednią niezgodną z traktatem. Uznał on tam również za niezgodne z traktatem uregulowanie krajowe niepozwalające na uwzględnienie kosztów działalności już przy potrąceniu podatku u źródła, lecz dopiero przy okazji późniejszego zwrotu.

Wreszcie w sprawie C-520/04 Turpeinen (wyrok z dnia 9 listopada 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał uznał za sprzeczne z art. 18 WE, dotyczącym swobody przemieszczania się obywateli Unii, uregulowanie państwa członkowskiego, zgodnie z którym emerytury wypłacane przez jedną z instytucji tego państwa nierezydentom są w niektórych przypadkach opodatkowane wyżej, niż byłyby opodatkowane emerytury wypłacane rezydentom, jeżeli emerytura ta stanowi całość lub prawie całość dochodu tego nierezydenta. W takim przypadku bowiem sytuacja podatnika niebędącego rezydentem jest porównywalna do sytuacji podatnika będącego rezydentem.

W odniesieniu do swobody wykonywania działalności gospodarczej w dwóch równoległych sprawach, C-506/04 Wilson, wszczętej w trybie prejudycjalnym, i C-193/05 Komisja przeciwko Luksemburgowi, wszczętej ze skargi o stwierdzenie uchybienia państwa członkowskiego, (wyroki z dnia 19 września 2006 r., dotychczas nieopublikowane w Zbiorze), Trybunał uznał za niezgodne z dyrektywą w sprawie wykonywania zawodu adwokata z użyciem tytułu zawodowego uzyskanego w państwie pochodzenia¹⁴ przepisy prawa luksemburskiego uzależniające wpis na listę adwokata, który uzyskał uprawnienia zawodowe w innym państwie członkowskim, od uprzedniej kontroli znajomości przez niego trzech języków używanych w tym kraju. Trybunał stwierdził, że przedstawienie zaświadczenia o wpisie w państwie członkowskim pochodzenia, zgodnie z art. 3 dyrektywy, stanowi jedyny warunek, od jakiego można uzależnić wpis w przyjmującym państwie

---

¹⁴ Dyrektywa 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. mająca na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w państwie członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. L 77, str. 36).

członkowskim, pozwalający zainteresowanemu na wykonywanie zawodu z użyciem tytułu zawodowego uzyskanego w państwie członkowskim pochodzenia. Trybunał podkreślił w tej kwestii, że rezygnacji w dyrektywie z kontroli umiejętności towarzyszy szereg zasad zapewniających ochronę podmiotów prawa i prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, w szczególności zobowiązanie adwokata do wykonywania zawodu z użyciem tytułu zawodowego uzyskanego w państwie pochodzenia i deontologiczny zakaz prowadzenia spraw wykraczających poza zakres jego kompetencji, na przykład z powodu braku umiejętności językowych. W sprawie Wilson Trybunał orzekł ponadto, że ustawa luksemburska jest sprzeczna z art. 9 dyrektywy, zgodnie z którym od decyzji o odmowie wpisu przysługiwać powinien środek prawny na podstawie prawa wewnętrznego. Trybunał uznał bowiem, że nie zapewniono w wystarczającym stopniu bezstronności, poddając decyzje o odmowie wpisu kontroli organu złożonego wyłącznie lub, w apelacji, w większości z adwokatów krajowych, w sytuacji gdy kasacja pozwala jedynie na sądową kontrolę okoliczności prawnych, a nie faktycznych.

Wreszcie w odniesieniu do swobody świadczenia usług Trybunał w sprawie C-452/04 Fidium Finanz (wyrok z dnia 3 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) uznał za zgodne z prawem wspólnotowym przepisy krajowe wprowadzające wymóg uzyskania zezwolenia na udzielanie na jego terytorium kredytów przez spółkę z siedzibą w państwie trzecim i uzależniające wydanie tego zezwolenia od obecności na jego terytorium zarządu lub oddziału tej spółki. Ponieważ na swobodę świadczenia usług, w odróżnieniu od swobody wykonywania działalności gospodarczej, nie mogą powoływać się spółki z siedzibą w państwach trzecich, Trybunał zwrócił szczególną uwagę na ustalenie, której z tych podstawowych swobód podlega omawiana działalność. Stwierdził on w tej kwestii, że może to być co do zasady zarówno jedna, jak druga swoboda. Opierając się na szeregu precedensów, Trybunał stwierdził, że w takim przypadku należy zbadać, w jakim stopniu naruszone zostały te swobody i czy w okolicznościach sprawy przed sądem krajowym jedna z nich jest całkowicie drugorzędna, tak że można ją uznać za element tej drugiej. W takim razie analizę kwestionowanych przepisów przeprowadza się tylko z punktu widzenia jednej z dwóch swobód. W tym przypadku Trybunał uznał, że sporny system zezwoleń narusza głównie swobodę świadczenia usług, gdyż wymóg stałego przedsiębiorstwa jest zaprzeczeniem samej istoty tej swobody. Natomiast ewentualne ograniczenia swobody przepływu kapitału powodowane przez ten system są tylko nieuchronną konsekwencją nałożonego ograniczenia w swobodzie świadczenia usług.

W dziedzinie ubezpieczeń społecznych należy zwrócić uwagę na trzy wyroki dotyczące wykładni zmienionego rozporządzenia nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i członków ich rodzin przemieszczających się na terytorium Wspólnoty¹⁵.

Po pierwsze, w kontekście zwanym nieraz „swobodą przemieszczania się pacjentów” zwrócić trzeba uwagę na istotny wyrok w sprawie C-372/04 Watts (wyrok z dnia 16 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-4325). Trybunał miał w tej sprawie za zadanie zbadać krajowy system służby zdrowia w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (National Health Service, zwany dalej „NHS”) pod kątem art. 22 rozporządzenia nr 1408/71 i art. 49 WE. Artykuł 22 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia

---

¹⁵ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, str. 1).

nr 1408/71 przewiduje, że właściwa instytucja nie może odmówić pacjentowi zgody na wyjazd do innego państwa członkowskiego w celu leczenia (czyli w praktyce formularza E112), „jeżeli ta osoba nie może być poddana leczeniu w terminie zwykle niezbędnym dla uzyskania leczenia w państwie członkowskim zamieszkania, uwzględniając aktualny stan zdrowia zainteresowanego i prawdopodobny dalszy przebieg choroby”. Ponieważ leczenie szpitalne jest w ramach NHS bezpłatne, lecz wymaga wpisu na stosunkowo długą listę oczekujących w przypadku mniej pilnych zabiegów, pojawiła się kwestia, w jakim zakresie można uwzględnić okres oczekiwania w państwie zamieszkania przy interpretacji pojęcia „terminu zwykle niezbędnego dla uzyskania leczenia” użytego w art. 22 tego rozporządzenia. W tej kwestii Trybunał, uznając zgodność z prawem systemu list oczekujących, orzekł, że właściwa instytucja ma prawo odmówić zgody ze względu na okres oczekiwania pod warunkiem udowodnienia, iż okres ten nie przekracza czasu dopuszczalnego, biorąc pod uwagę obiektywną ocenę medyczną potrzeb zainteresowanego w zakresie leczenia w świetle jego stanu zdrowia, historię choroby, prawdopodobny dalszy jej rozwój, natężenie bólu lub rodzaj inwalidztwa w chwili składania wniosku. Trybunał dodał, że okres oczekiwania winien być określany w sposób elastyczny i dynamiczny, pozwalający na zmianę terminu w razie pogorszenia stanu zdrowia pacjenta. W odniesieniu do swobody świadczenia usług Trybunał orzekł, że art. 49 WE znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy osoba, której stan zdrowia wymaga leczenia szpitalnego, udaje się do innego państwa członkowskiego i jest tam leczona odpłatnie, niezależnie od sposobu funkcjonowania krajowego systemu, któremu osoba ta podlega i od którego domaga się ona następnie pokrycia kosztów tego leczenia. Trybunał stwierdził następnie, że system krajowy tego rodzaju jak NHS, który uzależnia pokrycie kosztów leczenia szpitalnego dostępnego w innym państwie członkowskim od uprzedniej zgody, podczas gdy otrzymanie nieodpłatnie świadczenia dostępnego w ramach tego systemu nie wymaga uzyskania zgody, stanowi przeszkodę w swobodzie świadczenia usług. Ograniczenie to można wprawdzie uzasadnić nadrzędnymi wymogami planowania, pozwalającymi zapewnić wystarczającą i stałą dostępność zrównoważonego katalogu świadczeń szpitalnych wysokiej jakości, ograniczyć koszty i unikać marnotrawstwa zasobów finansowych, technicznych i ludzkich. Trybunał przypomniał jednak, że warunki wydania takiej zgody muszą jeszcze być uzasadnione z punktu widzenia tych wymogów i spełniać wymóg proporcjonalności. W odniesieniu do list oczekujących funkcjonujących w systemie NHS Trybunał stwierdził, że w sytuacji, gdy okres oczekiwania na takiej liście okazuje się przekraczać w przypadku osoby zainteresowanej czas dopuszczalny z medycznego punktu widzenia, właściwa instytucja nie może odmówić zgody ze względu na istnienie listy oczekujących, na rzekome naruszenie zwykłej kolejności leczenia, na bezpłatność leczenia w ramach systemu krajowego, na konieczność zapewnienia specjalnych środków pieniężnych w celu pokrycia kosztów planowanego leczenia w innym państwie członkowskim lub na porównanie kosztów takiego leczenia z kosztami podobnego leczenia w zainteresowanym państwie członkowskim. Trybunał uznał w tej kwestii, że w przypadku braku możliwości zapewnienia leczenia w terminie dopuszczalnym z medycznego punktu widzenia władze krajowe winny wprowadzić mechanizm pokrycia kosztów leczenia szpitalnego w innym państwie członkowskim.

Po drugie, Trybunał orzekł w sprawie C-466/04 *Acereda Herrera* (wyrok z dnia 15 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), w odniesieniu do pokrycia pewnych kosztów poniesionych przez ubezpieczonego w systemie ubezpieczeń społecznych państwa członkowskiego w związku z leczeniem szpitalnym w innym państwie członkowskim za uprzednią zgodą wyrażoną przez właściwą instytucję, że art. 22 ust. 1 lit. c) i art. 22 ust. 2 oraz art. 36 rozporządzenia nr 1408/71 ze zmianami nie dają ubezpieczonemu prawa do zwrotu przez właściwą instytucję kosztów podróży, pobytu i wyżywienia na terytorium tego drugiego

państwa członkowskiego jego i osoby towarzyszącej, z wyjątkiem kosztów pobytu i wyżywienia ubezpieczonego w szpitalu. Trybunał przypomniał w tej kwestii, że pojęcie „świadczeń pieniężnych” w art. 22 ust. 1 lit. c) rozporządzenia obejmuje koszty usług medycznych w ścisłym tego słowa znaczeniu oraz nierozzerwalnie z nimi związane wydatki na pobyt i wyżywienie w szpitalu i wyklucza pokrycie przez właściwą instytucję dodatkowych kosztów, jak koszty podróży, pobytu i wyżywienia na terytorium innego państwa członkowskiego ubezpieczonego i towarzyszącej mu osoby.

Wreszcie w sprawie C-50/05 Nikula (wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), dotyczącej poboru w państwie członkowskim składek na ubezpieczenie społeczne od emerytur wypłacanych przez instytucję innego państwa członkowskiego, Trybunał orzekł, że art. 33 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem nr 118/97, nie stoi na przeszkodzie temu, by przy obliczaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne w państwie członkowskim miejsca zamieszkania emeryta wypłacanych przez instytucję tego państwa członkowskiego, właściwego w zakresie udzielania świadczeń na podstawie art. 27 tego rozporządzenia, do podstawy tej włączone były poza emeryturami pobieranymi w państwie członkowskim miejsca zamieszkania emerytury wypłacane przez instytucję innego państwa członkowskiego, o ile wspomniane składki nie przewyższają wysokości emerytury wypłacanej w państwie członkowskim miejsca zamieszkania. Jednakże art. 39 WE stoi na przeszkodzie uwzględnianiu emerytur otrzymanych z instytucji innego państwa członkowskiego, jeśli składki zostały już opłacone w tym drugim państwie członkowskim od dochodów osiągniętych z pracy w tym ostatnim państwie członkowskim. Do zainteresowanych należy wykazanie, że takie wcześniejsze składki zostały opłacone.

Wizy, azyl i imigracja

W związku ze skargą o stwierdzenie uchybienia wniesioną przez Komisję przeciwko Królestwu Hiszpanii ze względu na stosowanie przez władze tego państwa praktyki polegającej na odmowie pozwolenia na wjazd lub wydania wizy obywatelom państw trzecich będącym małżonkami obywateli państw członkowskich wyłącznie z powodu rejestracji tych osób w systemie informacji Schengen (SIS), Trybunał w sprawie C-503/03 Komisja przeciwko Hiszpanii (wyrok z dnia 31 stycznia 2006 r., Zb.Orz. str. I-1097) wyjaśnił stosunki między konwencją wykonawczą do porozumienia z Schengen (zwaną dalej „konwencją”) a prawem wspólnotowym w zakresie swobody przemieszczania się osób. Wypowiedział się też w sprawie oczekiwanego sposobu postępowania państw członkowskich przy stosowaniu SIS. W pierwszej z tych kwestii Trybunał orzekł, że zgodność praktyki administracyjnej z postanowieniami konwencji pozwala uzasadnić postępowanie właściwych władz krajowych tylko pod warunkiem, że stosowanie tych postanowień jest zgodne ze wspólnotowymi zasadami swobody przemieszczania się osób. Uznał więc za zgodną z konwencją automatyczną odmowę przez państwa członkowskie pozwolenia na wjazd lub wizy obcokrajowcom zarejestrowanym w systemie Schengen jako osoby, których nie należy wpuszczać. Jednakże, ponieważ w konwencji przewidziano automatyczną odmowę bez rozróżnienia, czy obcokrajowiec jest, czy nie jest małżonkiem obywatela państwa członkowskiego, trzeba poza tym ustalić, czy w okolicznościach sprawy odmowa ta jest zgodna z zasadami swobody

przemieszczania się osób, w szczególności z dyrektywą 64/221¹⁶. Konkretnie Trybunał uznał, że rejestracja w SIS stanowi wprawdzie wskazówkę istnienia powodu uzasadniającego odmowę zezwolenia na wjazd do strefy Schengen, jednakże wskazówkę tę należy potwierdzić informacjami pozwalającymi wykazać, że obecność zainteresowanego w strefie Schengen stanowi zagrożenie rzeczywiste, aktualne i wystarczająco poważne dla podstawowych interesów społecznych. Trybunał dodał, że w ramach tej analizy państwo czerpiące informacje z SIS winno wziąć pod uwagę wskazówki dostarczone przez państwo rejestrujące, które powinno również udostępnić temu pierwszemu informacje dodatkowe pozwalające mu ocenić stopień zagrożenia, jakie może stanowić osoba zarejestrowana.

W sprawie C-241/05 Bot (wyrok z dnia 3 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał dokonał wykładni art. 20 ust. 1 konwencji¹⁷, zgodnie z którym cudzoziemcy niepodlegający obowiązkowi wizowemu mogą przemieszczać się swobodnie na terytorium umawiających się stron przez czas do trzech miesięcy w trakcie sześciomiesięcznego okresu liczonego od pierwszego wjazdu, o ile spełniają warunki pozwalające na wjazd określone w art. 5 ust. 1 lit. a), c), d) i e) tej konwencji, w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne Conseil d'État (Francja), rozpatrującego przypadek obywatela Rumunii, zwolnionego z obowiązku wizowego, który po kolejnych pobytach w strefie Schengen trwających w sumie dłużej niż trzy miesiące w okresie sześciu miesięcy od pierwszego wjazdu do tej strefy wjechał tam po raz kolejny po upływie pierwszego okresu sześciu miesięcy i został poddany kontroli wcześniej niż po trzech miesiącach od tego kolejnego wjazdu.

Trybunał orzekł, iż art. 20 ust. 1 konwencji należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „pierwszego wjazdu” zawarte w tym przepisie dotyczy, poza w ogóle pierwszym wjazdem na obszar Schengen, pierwszego wjazdu na ten obszar po upływie sześciomiesięcznego okresu liczonego od tego w ogóle pierwszego wjazdu, jak również każdego innego pierwszego wjazdu po upływie każdego nowego sześciomiesięcznego okresu liczonego od poprzedniej daty pierwszego wjazdu.

W sprawie C-540/03 Parlament przeciwko Radzie (wyrok z dnia 27 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał oddalił skargę o stwierdzenie nieważności wniesioną przez Parlament Europejski na art. 4 ust. 1 akapit ostatni, art. 4 ust. 6 i 8 dyrektywy 2003/86, dotyczącej łączenia rodzin¹⁸. Trybunał uznał, iż wbrew twierdzeniu Parlamentu Europejskiego przepisy te, przewidujące odpowiednio, że zgodnie z dyrektywą państwa członkowskie zezwalają na wjazd i pobyt m. in. małoletnich dzieci członka rodziny rozdzielonej i jego małżonka, włącznie z dziećmi przysposobionymi, jak również małoletnich dzieci włącznie z dziećmi przysposobionymi członka rodziny rozdzielonej lub jego małżonka, w przypadku gdy członek rodziny rozdzielonej sprawuje opiekę, a dzieci pozostają na jego utrzymaniu, i że państwa członkowskie mogą żądać, aby członek rodziny rozdzielonej przebywał na ich terytorium zgodnie z prawem przez okres nieprzekraczający dwóch lat przed połączeniem z członkami jego rodziny, są zgodne z prawami podstawowymi chronionymi we wspólnotowym porządku prawnym. Trybunał doszedł do takiego wniosku, porównując zaskarżone przepisy z prawem do

¹⁶ Dyrektywa Rady 64/221/EWG z dnia 25 lutego 1964 r. w sprawie koordynacji specjalnych środków dotyczących przemieszczania się i pobytu cudzoziemców, uzasadnionych względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego (Dz.U. 56, str. 850).

¹⁷ Konwencja wykonawcza do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec i Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.U. 2000, L 239, str. 19).

¹⁸ Dyrektywa Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin (Dz.U. L 251, str. 12).

poszanowania życia rodzinnego, wymienionym w art. 8 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Konwencji o prawach dziecka i Karcie praw podstawowych uroczystie ogłoszonej w Nicei w 2000 r.¹⁹, i wskazując, że akty te nie dają członkom rodziny praw podmiotowych do umożliwienia wjazdu na terytorium określonego państwa i nie można ich interpretować w ten sposób, że pozbawiają one państwa zakresu uznania przy rozpatrywaniu wniosków o połączenie rodzin. Trybunał odrzucił poszczególne argumenty Parlamentu Europejskiego, badając, czy odstępstw dopuszczonych na mocy zaskarżonych przepisów, w świetle sposobu ich sformułowania, nie można uznać za sprzeczne z podstawowym prawem do poszanowania życia rodzinnego, obowiązkiem uwzględnienia nadrzędnego interesu dziecka lub zasadą niedyskryminacji ze względu na wiek, ani samych w sobie, ani w zakresie, w jakim wprost lub w sposób dorozumiany upoważniają państwa członkowskie do takiego postępowania.

Reguły konkurencji

Orzecznictwo w tej dziedzinie zostanie przedstawione w podziale na reguły konkurencji mające zastosowanie do przedsiębiorstw oraz przepisy dotyczące pomocy państwa.

W tej pierwszej grupie spraw trzynaście wyroków wydaje się szczególnie interesujących.

Pierwszy z nich zasługuje na uwagę, ponieważ uzupełnia definicję pojęcia przedsiębiorstwa, określającego zakres zastosowania reguł konkurencji. W sprawie C-205/03 P FENIN przeciwko Komisji (wyrok z dnia 11 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), Trybunał, przypominając, że pojęcie to w kontekście wspólnotowego prawa konkurencji obejmuje każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego formy prawnej i sposobu finansowania, dodał w tej kwestii, iż działalność gospodarcza polega na oferowaniu towarów lub usług na określonym rynku, w związku z czym przy ocenie charakteru prowadzonej działalności nie należy oddzielać nabycia towaru od jego późniejszego wykorzystania, gdyż to późniejsze wykorzystanie nabywanych towarów determinuje charakter działalności polegającej na ich nabywaniu.

W trzech dalszych wyrokach Trybunał potwierdził i uściślił pewne elementy definicji pojęcia porozumienia skutkującego ograniczeniem konkurencji w rozumieniu art. 81 WE. W sprawie C-551/03 General Motors (wyrok z dnia 6 kwietnia 2006 r., Zb.Orz. str. I-3173) Trybunał, rozpatrując odwołanie producenta samochodów o tej samej nazwie od wyroku Sądu z dnia 21 października 2003 r. w sprawie T-368/00 General Motors Nederland i Opel Nederland przeciwko Komisji, Rec. str. II-4491, przypomniał, że porozumienie można uznać za mające przedmiot w postaci ograniczenia konkurencji nawet w sytuacji, gdy ograniczenie konkurencji nie jest jego jedynym celem, lecz gdy służy ono także innym, uzasadnionym celom, oraz że stwierdzenie, czy porozumienie ma taki przedmiot, wymaga wzięcia pod uwagę nie tylko jego brzmienia, lecz także innych czynników, jak cele samego porozumienia w świetle okoliczności gospodarczych i prawnych. Trybunał orzekł, że porozumienie dotyczące dystrybucji ma za cel ograniczenie konkurencji w rozumieniu art. 81 WE, jeżeli jasno wskazuje na zamiar traktowania w sposób mniej korzystny transakcji sprzedaży za granicę niż sprzedaży na terenie kraju i prowadzi w związku z tym do powstania barier na rynku, podkreślając, że cel tego rodzaju można osiągnąć nie

¹⁹ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. 2000, C 364, str. 1).

tylko poprzez bezpośrednie ograniczenie sprzedaży za granicę, lecz także za pomocą metod pośrednich, jak wykluczenie przez dostawcę samochodów, w umowach koncesyjnych, sprzedaży za granicę z systemu premii przyznawanych koncesjonariuszom, jako że wpływają one na warunki ekonomiczne tych transakcji. Trybunał przypomniał także, iż jakkolwiek udowodnienie stronom porozumienia zamiaru ograniczenia konkurencji nie jest niezbędne do stwierdzenia, że porozumienie to ma na celu ograniczenie konkurencji, to nic nie zabrania Komisji ani sądom wspólnotowym wziąć pod uwagę tego zamiaru. Zgodnie wreszcie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał orzekł również, że ocena, czy porozumienie można uznać za zakazane z racji zakłócenia konkurencji, jakie powoduje, wymaga poddania analizie działania konkurencji w rzeczywistości, jaka miałyby miejsce w braku spornego porozumienia i że w związku z tym w sytuacji, gdy dostawca samochodów wyklucza w umowach koncesyjnych sprzedaż za granicę z systemu premii dla koncesjonariuszy, należy ustalić, jak postępowaliby oni w sytuacji konkurencyjnej na rynku, gdyby sprzedaż za granicę nie była wykluczona z systemu premii. W sprawie C-74/04 P Komisja przeciwko Volkswagenowi (wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, rozpatrując odwołanie Komisji od wyroku Sądu z dnia 3 grudnia 2003 r. w sprawie T-208/01 Volkswagen przeciwko Komisji, Rec. str. II-5141, orzekł, że do istnienia porozumienia w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE wystarczy, by akt lub postępowanie pozornie jednostronne odzwierciedlało zgodną wolę co najmniej dwóch stron i że forma, w jakiej przejawia się ta zgodność woli, nie jest sama w sobie rozstrzygająca. Trybunał uściślił w tej kwestii, że jakkolwiek wezwanie wystosowane przez producenta samochodów do dystrybutorów związanych z nim umową nie stanowi aktu jednostronnego, lecz porozumienie w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE, jeżeli mieści się w całości ciągłych stosunków handlowych uregulowanych wcześniejszą umową generalną, nie oznacza to, iż każde wezwanie wystosowane przez producenta samochodów do koncesjonariuszy stanowi porozumienie w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE i nie zwalnia Komisji z obowiązku udowodnienia zgodności woli stron umowy koncesyjnej w każdym przypadku. Według Trybunału taka zgodność woli stron może wynikać zarówno z klauzul umowy koncesyjnej, jak z postępowania stron, a w szczególności z milczącej zgody koncesjonariuszy na rozwiązania zastosowane przez producenta samochodów. W odniesieniu do zupełnie innej dziedziny, w sprawie C-519/04 P Meca-Medina i Majcen przeciwko Komisji (wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, rozpatrując odwołanie od wyroku Sądu z dnia 30 września 2004 r. w sprawie T-313/02 Meca-Medina i Majcen przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. II-3291, podkreślił, że okoliczność, iż przepis ma charakter ściśle sportowy, nie powoduje bynajmniej wyłączenia osoby prowadzącej działalność uregulowaną tym przepisem ani organizacji, która go wydała, z zakresu zastosowania traktatu, a zwłaszcza reguł konkurencji, orzekł, że jeśli przepisy antydopingowe można uznać za decyzję związku przedsiębiorstw ograniczającą swobodę działania osób, których dotyczy, nie muszą one jednak stanowić ograniczenia konkurencji sprzecznego ze wspólnym rynkiem w rozumieniu art. 81 WE, jeżeli są uzasadnione słusznym celem. Zdaniem Trybunału tego rodzaju ograniczenie jest nierozłącznie związane z organizacją i prawidłowym przebiegiem zawodów sportowych i ma na celu zapewnienie zdrowej rywalizacji między zawodnikami. Przyznając jednak, że represyjny charakter tego rodzaju przepisów antydopingowych i surowość sankcji za ich naruszenie mogą mieć niekorzystny wpływ na konkurencję, gdyż mogłyby prowadzić, w przypadku nałożenia sankcji w sposób bezzasadny, do nieuzasadnionego wykluczenia sportowca z zawodów, a więc zakłócić warunki prowadzenia działalności, Trybunał zastrzegł, iż nałożone przez takie przepisy ograniczenia nie podlegają zakazowi sformułowanemu w art. 81 ust. 1 WE tylko pod warunkiem, że nie wykraczają poza zakres niezbędny do zapewnienia prawidłowego przebiegu zawodów sportowych.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na trzy wyroki dotyczące materialnego stosowania przez Trybunał reguł konkurencji. W sprawach połączonych C-94/04 i C-202/04 Cipolla i in. (wyrok z dnia 5 grudnia 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, odpowiadając na pytania prejudycjalne Corte d'appello di Torino (Włochy) i Tribunale di Roma (Włochy), orzekł, że art. 10 WE, 81 WE i 82 WE nie stoją na przeszkodzie wydaniu przez państwo członkowskie przepisu zatwierdzającego na podstawie projektu opracowanego przez samorząd adwokacki taryfę ustalającą minimalną wysokość honorariów dla członków adwokatury, od której nie można co do zasady czynić odstępstw zarówno w odniesieniu do czynności zastrzeżonych dla adwokatów, jak i w odniesieniu do świadczenia usług obejmujących czynności pozasądowe, które mogą być także wykonywane przez każdy inny podmiot gospodarczy, którego nie obowiązuje ta taryfa. Trybunał uznał jednak, że uregulowania wprowadzające bezwzględny zakaz odstępstwa w drodze umowy od minimalnych honorariów ustalonych w taryfie opłat za usługi, które z jednej strony mają charakter usług prawniczych, a z drugiej strony są zastrzeżone dla adwokatów, stanowi przewidziane w art. 49 WE ograniczenie swobodnego świadczenia usług i że zadaniem sądu odsyłającego jest zbadanie, czy takie uregulowania w świetle konkretnych zasad ich stosowania odpowiadają rzeczywiście celom ochrony konsumentów i prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, które mogą je uzasadniać, oraz czy nakładane w nich ograniczenia nie wydają się być w świetle tych celów nieproporcjonalne. Wreszcie w sprawie C-125/05 Vulcan Silkeborg (wyrok z dnia 7 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) i w sprawach połączonych C-376/05 i C-377/05 A. Brünsteiner (wyrok z dnia 5 grudnia 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, również odpowiadając na pytanie prejudycjalne, miał po raz pierwszy okazję wypowiedzieć się w kwestiach związanych z wejściem w życie ostatniego rozporządzenia w sprawie zwolnień grupowych w branży samochodowej, czyli rozporządzenia nr 1400/2002²⁰, i dokonać pierwszej wykładni jego przepisów. W sprawach tych Trybunał orzekł w szczególności, że jakkolwiek wejście w życie rozporządzenia nr 1400/2002 samo w sobie nie powoduje konieczności reorganizacji sieci dystrybucji w rozumieniu art. 5 ust. 3 akapit pierwszy tiret pierwsze rozporządzenia nr 1475/95²¹, może ono jednak, w zależności od konkretnej organizacji sieci dystrybucji każdego z dostawców, spowodować konieczność tak istotnych zmian, że oznaczają one w rzeczywistości reorganizację tej sieci w rozumieniu wspomnianego przepisu i że sądy krajowe i organy arbitrażowe winny ocenić, czy ma to miejsce w rozpatrywanym przez nie sporze, na podstawie wszystkich okoliczności tego sporu. W ww. sprawach połączonych A. Brünsteiner Trybunał orzekł poza tym, iż art. 4 rozporządzenia nr 1400/2002 należy interpretować w ten sposób, że po upływie okresu przejściowego przewidzianego w art. 10 tego rozporządzenia zwolnienie grupowe w nim przewidziane nie może być stosowane w odniesieniu do umów spełniających warunki zwolnienia grupowego z rozporządzenia nr 1475/95, które miały za przedmiot przynajmniej jedno ograniczenie podstawowe wymienione w art. 4, wskutek czego wszystkie klauzule ograniczające konkurencję zawarte w tych umowach mogły być zakazane przez art. 81 ust. 1 WE, jeżeli warunki zwolnienia z tytułu art. 81 ust. 3 WE nie zostały spełnione. Trybunał dodał w tej kwestii, że skutki zakazu stosowania klauzul umownych sprzecznych z art. 81 WE dla wszystkich pozostałych elementów umowy lub innych wynikających z niej zobowiązań nie podlegają prawu wspólnotowemu, w związku z czym to sąd krajowy winien ocenić

---

²⁰ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1400/2002 z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 traktatu do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych w sektorze motoryzacyjnym (Dz.U. L 203, str. 30).

²¹ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1475/95 z dnia 28 czerwca 1995 r. w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 [WE] do kategorii porozumień w zakresie dystrybucji oraz usług sprzedaży i obsługi samochodów (Dz.U. L 145, str. 25).

zgodnie z obowiązującym prawem krajowym konsekwencją zakazu stosowania niektórych klauzul na podstawie art. 81 WE dla całości stosunków umownych.

Pozostałe wyroki, na które należy zwrócić uwagę w zakresie stosowania przez Trybunał reguł konkurencji, dotyczą raczej kwestii związanych z wdrażaniem tych reguł.

Dwa z tych wyroków warte są uwagi przede wszystkim z punktu widzenia kwestii proceduralnych i zasad dowodowych. W sprawach C-105/04 P *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 21 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) i C-113/04 P *Technische Uni przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 21 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, potwierdzając w pełni, że dochowanie racjonalnych terminów w postępowaniu administracyjnym w dziedzinie konkurencji jest jedną z zasad podstawowych prawa wspólnotowego, chronioną przez sądy wspólnotowe, orzekł, iż stwierdzenie przewlekłości postępowania niezawinionej przez zainteresowane przedsiębiorstwa może prowadzić do nieważności decyzji stwierdzającej naruszenie ze względu na naruszenie tej zasady tylko w przypadku, gdy przewlekłość ta, poprzez naruszenie prawa do obrony tych przedsiębiorstw, mogła mieć wpływ na wynik postępowania. Ponadto Trybunał stwierdził, że analiza ewentualnej przeszkody w realizacji prawa do obrony ze względu na przewlekłość postępowania nie może być ograniczona do jego drugiej fazy, lecz musi obejmować fazę poprzedzającą przedstawienie zarzutów, a w szczególności pozwolić na ustalenie, czy przewlekłość ta mogła ograniczyć możliwości obrony tych przedsiębiorstw w przyszłości. W tych samych dwóch sprawach Trybunał orzekł również, na podstawie orzecznictwa, zgodnie z którym istnienie praktyki lub porozumienia antykonkurencyjnego należy w większości przypadków wywieść z szeregu wskazówek i przesłanek, które łącznie mogą stanowić, w braku innego logicznego wytłumaczenia, dowód naruszenia reguł konkurencji, iż brak dowodu na istnienie naruszenia ciągłego w określonych okresach nie przeszkadza w uznaniu naruszenia za wykazane w dłuższym okresie, o ile stwierdzenie to opiera się na obiektywnych i spójnych przesłankach. Trybunał przypomniał również w tych sprawach, że dla celów stosowania art. 81 ust. 1 WE, gdy poszczególne działania mieszczą się w „całościowym planie” z racji ich jednakowego celu polegającego na zakłóceniu konkurencji na wspólnym rynku, Komisja ma prawo przypisać odpowiedzialność za te działania w związku z udziałem w naruszeniu jako całości i że rozpatrywanie konkretnych skutków tych działań jest zbędne, jeżeli okaże się, iż mają one na celu uniemożliwienie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na wspólnym rynku. W ww. sprawie *Technische Unie przeciwko Komisji* Trybunał przypomniał poza tym utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym wykazanie przez Komisję, że przedsiębiorstwo brało udział w spotkaniach, podczas których zawierano porozumienia o charakterze antykonkurencyjnym, i nie sprzeciwiło się tym porozumieniom w sposób wyraźny, jest równoznaczne z udowodnieniem w sposób wystarczający z prawnego punktu widzenia udziału tego przedsiębiorstwa w porozumieniu, i że w związku z tym w przypadku wykazania udziału przedsiębiorstwa w tego typu spotkaniach to na nim spoczywa obowiązek dostarczenia wskazówek na brak antykonkurencyjnego charakteru jego udziału, poprzez wykazanie, iż dawało swoim konkurentom do zrozumienia, że bierze udział w spotkaniu z odmiennymi zamiarami niż oni.

Trzy inne wyroki warte są uwagi, jako że uzupełniają orzecznictwo Trybunału w zakresie grzywien. W dwóch spośród nich Trybunał rozstrzygnął po raz pierwszy kwestię zakresu zastosowania zasady *non bis in idem* w odniesieniu do sytuacji, w której władze państwa trzeciego podjęły już działania w ramach przysługujących im uprawnień karnych w dziedzinie prawa konkurencji obowiązującego na terytorium

tego państwa. W sprawach C-289/04 P Showa Denko przeciwko Komisji (wyrok z dnia 29 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) i C-308/04 P SGL Carbon przeciwko Komisji (wyrok z dnia 29 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał, przypominając, że zasada non bis in idem, potwierdzona w art. 4 protokołu nr 7 do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, stanowi podstawową zasadę prawa wspólnotowego podlegającą ochronie sądów wspólnotowych, orzekł, iż zasada ta nie znajduje zastosowania do działania porządków prawnych i organów ochrony konkurencji państw trzecich w ramach ich własnych kompetencji. Trybunał uznał bowiem, że Komisja, sankcjonując bezprawne postępowanie przedsiębiorstwa, nawet mające źródło w porozumieniu o charakterze międzynarodowym, ma na celu ochronę konkurencji na wspólnym rynku, która zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. g) WE stanowi jeden z podstawowych celów Wspólnoty, i że w związku z odrębnością dobra prawnego chronionego na szczeblu wspólnotowym ustalenia poczynione przez Komisję w ramach jej kompetencji mogą znacznie odbiegać od ustaleń władz państwa trzeciego. Kontynuując tę linię rozumowania, Trybunał orzekł również, że wszelkie argumenty oparte na karach wymierzonych przez władze państwa członkowskiego mogą mieć znaczenie wyłącznie w ramach przysługującego Komisji zakresu swobodnego uznania w kwestii ustalania wysokości grzywny za naruszenie wspólnotowego prawa konkurencji i że Komisja może wprawdzie, ze względów proporcjonalności lub słuszności, wziąć pod uwagę sankcje wymierzone już przez władze państw trzecich, nie może jednak być do tego zobowiązana.

Poza tym, również w tych dwóch sprawach, a także w sprawie C-301/04 P Komisja przeciwko SGL Carbon AG (wyrok z dnia 29 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), Trybunał uściślił pewną liczbę zasad wypracowanych w orzecznictwie dotyczącym grzywien. W ww. sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji Trybunał stwierdził po pierwsze, że Komisja może, stosując wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien za naruszenie reguł konkurencji²², stosować metodę ustalania wysokości grzywny uwzględniającą różnorodne elastyczne czynniki, z zachowaniem pułapu opartego na wysokości obrotu, o którym mowa w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17²³. Trybunał przypomniał ponadto utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym uwzględnienie okoliczności obciążających przy ustalaniu wysokości grzywny jest zgodne z zadaniem Komisji w postaci zapewnienia zgodności postępowania przedsiębiorstw z regułami konkurencji. Komisja nie jest natomiast zobowiązana, przy ustalaniu wysokości grzywny, którą nakłada na przedsiębiorstwo, brać pod uwagę jego sytuacji finansowej, jako że stwierdzenie istnienia takiego obowiązku byłoby równoznaczne z bezpodstawnym uprzywilejowaniem konkurencyjnym przedsiębiorstw najslabiej przygotowanych do warunków rynkowych. Trybunał potwierdził poza tym w tej sprawie, że tylko ostateczna kwota grzywny nałożonej za naruszenie reguł konkurencji uwzględniać musi maksymalną granicę 10% określoną w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i że artykuł ten nie zabrania w związku z tym Komisji dojść na poszczególnych etapach ustalania wysokości grzywny do tymczasowej kwoty przewyższającej tę granicę, pod warunkiem że ostateczna wysokość nałożonej grzywny jej nie przekracza. Wreszcie w zgodzie z dotychczasowym orzecznictwem, zgodnie z którym uprawnienia przyznane Komisji na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 obejmują wyznaczenie daty rozpoczęcia naliczania odsetek oraz ich wysokości i określenie szczegółowych zasad wykonania jej decyzji, Trybunał dodał, że Komisja ma prawo przyjąć za punkt odniesienia wyższe odsetki niż stosowane na rynku wobec

²² Komunikat Komisji zatytułowany „Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy artykułu 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz artykułu 65 ust. 5 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali” (Dz.U. 1998, C 9, str. 3).

²³ Rozporządzenie Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81] i [82] traktatu (Dz.U. 1962, 13, str. 204).

przeciętnego kredytobiorcy, w zakresie niezbędnym do uniknięcia uchylania się od zapłaty grzywny. W ww. sprawie Komisja przeciwko SGL Carbon AG Trybunał zastosował orzecznictwo, zgodnie z którym obniżenie grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy²⁴ jest uzasadnione tylko w przypadku, gdy dostarczone informacje i, bardziej ogólnie, postępowanie zainteresowanego przedsiębiorstwa można uznać za wyraz rzeczywistej woli współpracy, i orzekł, że za wyraz takiej woli współpracy nie można uznać postępowania przedsiębiorstwa, które, jakkolwiek nie było zobowiązane odpowiedzieć na pytanie Komisji, odpowiedziało na nie w sposób niekompletny i kłamliwy. Ponadto w ww. sprawie Showa Denko przeciwko Komisji Trybunał przypomniał również, że wysokość grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo za naruszenie reguł konkurencji można ustalić z uwzględnieniem czynnika prewencji i że czynnik ten określa się, biorąc pod uwagę szereg elementów, a nie tylko szczególną sytuację zainteresowanego.

Zwrócić należy jeszcze uwagę na ostatni wyrok w tej materii, szczególnie dlatego, że potwierdza on orzecznictwo z wyroku Trybunału w sprawie C-453/99 Courage i Crehan (wyrok z dnia 20 września 2001 r., Rec. str. I-6297). W sprawach połączonych od C-295/04 do C-298/04 Manfredi i in. (wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał przypomniał, że ponieważ art. 81 ust. 1 WE wywołuje bezpośrednie skutki w stosunkach między jednostkami i jest dla podmiotów prawa źródłem uprawnień podlegających ochronie sądów krajowych, każdy ma prawo powołać się na nieważność porozumienia lub praktyki zabronionej na mocy art. 81 WE i, jeżeli istnieje związek przyczynowy między nimi a poniesioną szkodą, żądać jej naprawienia. Trybunał przypomniał w tej kwestii również, że w braku uregulowań wspólnotowych w tej dziedzinie to porządek prawny każdego z państw członkowskich winien określać sposoby dochodzenia tego uprawnienia, w tym w odniesieniu do stosowania pojęcia „związku przyczynowego”, pod warunkiem że zasady te nie będą mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw o charakterze wewnętrznym (zasada równoważności) i nie powodują w praktyce, że korzystanie z uprawnień przysługujących na podstawie prawa wspólnotowego stanie się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione (zasada skuteczności).

W dziedzinie pomocy przyznawanej przez państwa pięć spraw zasługuje na szczególną uwagę. Pozwoliły one Trybunałowi potwierdzić wcześniejsze orzecznictwo, z jednoczesnym sprecyzowaniem pewnych punktów w tak różnorodnych kwestiach, jak pojęcie przedsiębiorstwa w kontekście art. 87 ust. 1 WE, definicja pojęcia pomocy, czy stosowanie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań i rola sądów krajowych w funkcjonowaniu systemu kontroli pomocy państwa. W sprawie C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze i in. (wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., Zb.Orz. str. I-289) do Trybunału zwrócił się Corte suprema di cassazione (Włochy) z szeregiem pytań prejudycjalnych w kwestii zgodności z prawem wspólnotowym statusu podatkowego podmiotów powstałych wskutek prywatyzacji banków należących uprzednio do włoskiego sektora publicznego, a konkretnie zgodności z tym prawem przepisów podatkowych znajdujących zastosowanie do funduszy bankowych, które zastąpiły przy tej okazji dotychczasowe kasy oszczędnościowe. W odpowiedzi na dwa pierwsze pytania, na podstawie utrwalonego orzecznictwa dotyczącego pojęcia „przedsiębiorstwa” w kontekście prawa konkurencji oraz pojęcia „działalności gospodarczej”, Trybunał orzekł, po pierwsze, iż należy uznać, że podmiot mający kontrolny pakiet udziałów w spółce, który rzeczywiście sprawuje tę kontrolę, ingerując bezpośrednio lub pośrednio w zarządzanie nią, uczestniczy w działalności gospodarczej kontrolowanego przedsiębiorstwa i w związku z tym sam jest przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 87

---

²⁴ Komunikat dotyczący nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli (Dz.U. C 207, str. 4).

ust. 1 WE. Trybunał stwierdził, że za „przedsiębiorstwo” w rozumieniu tego postanowienia, a więc za podmiot podlegający wspólnotowym regułom pomocy państwa, należy uznać fundusz bankowy kontrolujący spółkę bankową, której przepisy zawierają zasady zdradzające zadania wykraczające poza zwykłe inwestowanie środków finansowych i umożliwiają pełnienie roli kontroli i wsparcia finansowego, wskazując na istnienie związków organizacyjnych i funkcjonalnych między funduszami bankowymi i spółkami bankowymi. Uwzględniając rolę powierzoną przez krajowego ustawodawcę funduszom bankowym w dziedzinie interesu publicznego i użyteczności społecznej, Trybunał dokonał jednak rozróżnienia między zwykłą wypłatą subwencji podmiotom niemającym celu zarobkowego, a działalnością wykonywaną bezpośrednio w tych dziedzinach. Uznał on, że wspólnotowe reguły pomocy państwa znajdują zastosowanie tylko w tym drugim przypadku, podkreślając, iż gdy fundusz bankowy działający w dziedzinie interesu publicznego lub użyteczności społecznej korzysta z upoważnienia ustawodawcy krajowego do dokonywania operacji finansowych, handlowych, na nieruchomościach lub ruchomościach, niezbędnych lub korzystnych z punktu widzenia realizacji wyznaczonych mu celów, może oferować na rynku towary lub usługi w konkurencji wobec innych podmiotów gospodarczych, w związku z czym należy uznać go za przedsiębiorstwo podlegające wspólnotowym regułom pomocy państwa. W odpowiedzi na trzecie pytanie, po przypomnieniu, że pojęcie pomocy jest bardziej ogólne niż pojęcie subwencji i że przepis, na podstawie którego władze publiczne przyznają niektórym przedsiębiorstwom zwolnienie podatkowe, które, jakkolwiek nie powoduje przepływu państwowych środków finansowych, ustawia korzystający z niego podmiot w bardziej dogodnej sytuacji finansowej niż innych podatników, stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, Trybunał orzekł, iż zwolnienie z potrącenia podatku od dywidendy przysługujące funduszom bankowym mającym udziały w spółkach bankowych i realizującym wyłącznie cele z zakresu dobroczynności, szkolnictwa i badań naukowych, można uznać za taką pomoc.

W sprawach połączonych C-182/03 i C-217/03 Belgia i Forum 187 przeciwko Komisji (wyrok z dnia 22 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Królestwo Belgii i stowarzyszenie Forum 187, organ reprezentujący centra koordynacyjne w Belgii, wniosły o stwierdzenie nieważności decyzji 2003/757/WE²⁵, w szczególności w zakresie, w jakim nie upoważnia ona Królestwa Belgii do ponownego nadania, nawet tymczasowo, statusu centrum koordynacyjnego centrum, które korzystały z tego statusu w dniu 31 grudnia 2000 r. Trybunał uznał zasadność jednego z zarzutów podniesionych przez skarżących, opartego na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, przypominając, że w braku przeważającego interesu publicznego Komisja narusza nadrzędną zasadę prawa, uchylając uregulowanie bez ustanowienia środków przejściowych w celu ochrony uzasadnionych oczekiwań podmiotów gospodarczych co do uregulowań wspólnotowych. Trybunał orzekł ponadto, że decyzja Komisji, która wskutek zmiany wcześniejszej oceny nakazuje uchylenie szczególnych przepisów podatkowych z tego względu, że stanowią one pomoc państwa sprzeczną ze wspólnym rynkiem, nie wprowadzając środków przejściowych na korzyść podmiotów gospodarczych, których zezwolenie, bez trudu odnawialne i niezbędne do korzystania z tych przepisów, traci ważność jednocześnie lub wkrótce po notyfikacji tej decyzji, lecz nie sprzeciwiając się przy tym zachowaniu jeszcze przez wiele lat ważności przez obowiązujące zezwolenia, podczas gdy wspomniane podmioty, niemogące dostosować się do zmiany przepisów w krótkim czasie, miały w każdym razie prawo oczekiwać, iż decyzja Komisji zmieniająca wcześniejszą ocenę pozostawi im czas

---

²⁵ Decyzja Komisji 2003/757/WE z dnia 17 lutego 2003 r. w sprawie systemu pomocy wprowadzonego w Belgii na rzecz centrów koordynacji z siedzibą w Belgii (Dz.U. L 282, str. 25).

niezbędny, by uwzględnić tę zmianę oceny, a żaden przeważający interes publiczny nie stoi na przeszkodzie pozostawieniu im tego niezbędnego czasu, narusza zarazem zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, jak i zasadę równości.

W sprawie C-88/03 Portugalia przeciwko Komisji (wyrok z dnia 6 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Republika Portugalska wniosła do Trybunału o stwierdzenie nieważności decyzji 2003/442/WE²⁶. Powołując się na utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym pojęcie pomocy państwa nie dotyczy uregulowań wprowadzających rozróżnienie między przedsiębiorstwami, jeżeli rozróżnienie to wynika z natury lub logiki systemu danin publicznych, w ramach którego następuje, Trybunał orzekł przede wszystkim, że uregulowanie wprowadzające odstępstwo od stosowania ogólnego systemu podatkowego może być z tego tytułu uzasadnione tylko pod warunkiem, iż zainteresowane państwo członkowskie wykaże, iż wynika ono bezpośrednio z podstawowych lub kierunkowych zasad systemu podatkowego, i dodał w tej kwestii, że należy odróżnić z jednej strony cele, jakim ma służyć szczególny system podatkowy, które są wobec niego zewnętrzne, a z drugiej strony wewnętrzne mechanizmy tego systemu niezbędne do realizacji postawionego celu. Przypomniawszy, iż w celu ustalenia, czy uregulowanie ma charakter wybiórczy, najistotniejsze jest określenie ram odniesienia, Trybunał orzekł, że ramy te niekoniecznie mieszczą się w ramach terytorium kraju, w związku z czym w sytuacji, gdy organ regionalny lub lokalny ustala, w ramach kompetencji wystarczająco niezależnych od władz centralnych, stawkę opodatkowania niższą od stawki krajowej i znajdującą zastosowanie tylko do przedsiębiorstw podlegających jego kompetencji, ramy prawne właściwe do oceny wybiórczego charakteru uregulowania podatkowego mogą się ograniczać wyłącznie do tego obszaru geograficznego, jeżeli jednostka subpaństwowa odgrywa, zwłaszcza ze względu na swój status i uprawnienia, główną rolę w określaniu ram politycznych i ekonomicznych, w jakich działają przedsiębiorstwa podlegające jej kompetencji. Zdaniem Trybunału uznanie decyzji wydanej w podobnych okolicznościach za wydaną w ramach wystarczająco niezależnych kompetencji wymaga przede wszystkim, by była ona wydana przez organ regionalny lub lokalny, któremu konstytucyjnie nadano status odrębny od rządu centralnego. Następnie musi ona być wydana w trybie wykluczającym możliwość ingerencji rządu centralnego w jej treść. Wreszcie skutki finansowe obniżenia krajowej stawki opodatkowania przedsiębiorstwom działającym w danym regionie nie mogą być rekompensowane wsparciem finansowym lub subwencjami pochodzącymi z innych regionów lub od rządu centralnego.

W sprawie C-526/04 Laboratoires Boiron (wyrok z dnia 7 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Cour de cassation (Francja) zwrócił się z dwoma pytaniami prejudycjalnymi powstałymi w ramach sporu dotyczącego „podatku” ustanowionego na mocy art. 12 ustawy nr 97-1164 z dnia 19 grudnia 1997 r. o finansowaniu ubezpieczeń społecznych w 1998 r. (art. L-245-6-1 francuskiego kodeksu ubezpieczeń społecznych), płaconego przez laboratoria farmaceutyczne od hurtowej sprzedaży leków gotowych refundowanych przez kasy chorych, którego nie płacą hurtownicy i w którego kwestii Trybunał wypowiedział się już w innym aspekcie w sprawie C-53/00 Ferring (wyrok z dnia 22 listopada 2001 r., Rec. str. I-9067). W odpowiedzi na pierwsze pytanie Trybunał, przypominawszy orzecznictwo ze sprawy C-390/98 Banks (wyrok z dnia 20 września 2001 r., Rec. str. I-6117), zgodnie z którym zobowiązany z tytułu podatku nie może podnosić zarzutu, iż zwolnienie, z jakiego korzystają inni podatnicy, stanowi pomoc państwa, w celu uchylenia się od zapłaty tego podatku lub uzyskania jego zwrotu, zaznaczył,

---

²⁶ Decyzja Komisji 2003/442/WE z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie części uregulowań dostosowujących krajowy system podatkowy do specyfiki regionu autonomicznego Azorów dotyczącej obniżenia stawki podatku dochodowego (Dz.U. 2003, L 150, str. 52).

że jest tak tylko w przypadku, gdy chodzi o zwolnienie niektórych podmiotów gospodarczych z podatku o charakterze powszechnym i że sytuacja jest całkowicie odmienna w odniesieniu do podatku obciążającego tylko jedną z dwóch konkurencyjnych wobec siebie kategorii podmiotów. W przypadku takiego niesymetrycznego opodatkowania Trybunał uznaje bowiem, że istnienie pomocy może wynikać z tego, iż druga kategoria podmiotów gospodarczych, z którą podmioty należące do kategorii objętej podatkiem znajdują się w bezpośredniej konkurencji, nie podlega temu opodatkowaniu i że w związku z tym w sytuacji współistnienia dwóch bezpośrednio konkurujących ze sobą sieci dystrybucji leków, gdzie zwolnienie hurtowników z podatku od sprzedaży bezpośredniej ma na celu zrównoważenie warunków konkurencji, zachwianych zdaniem ustawodawcy z powodu zobowiązań publicznych ciążyących wyłącznie na hurtownikach, to sam podatek od sprzedaży bezpośredniej, a nie jakiegokolwiek nierozłączne z nim zwolnienie, stanowi środek pomocy. Zdaniem Trybunału należy uznać, że laboratorium farmaceutyczne zobowiązane z tytułu takiego podatku ma prawo podnieść zarzut, iż zwolnienie hurtowników z tego podatku stanowi pomoc państwa w celu uzyskania zwrotu części wpłaconych kwot odpowiadającej korzyści gospodarczej niesłusznie osiągniętej przez hurtowników. W odpowiedzi na drugie pytanie Trybunał orzekł również, powołując się na orzecznictwo dotyczące autonomii procesowej pozostawionej, w braku uregulowań wspólnotowych w tej dziedzinie, krajowym porządkom prawnym w celu zapewnienia ochrony uprawnień, jakie przysługują jednostkom z racji bezpośredniej skuteczności prawa wspólnotowego oraz podwójnego ograniczenia, wynikającego z konieczności poszanowania zasad równoważności i skuteczności, orzekł, że prawo wspólnotowe nie stoi na przeszkodzie stosowaniu norm prawa krajowego uzależniających zwrot daniny publicznej tego rodzaju, jak podatek będący przedmiotem sprawy przed sądem krajowym, od przedstawienia przez podmiot żądający zwrotu dowodu na to, że korzyść odniesiona przez hurtowników z faktu nieobjęcia ich tym podatkiem wykracza poza koszty dodatkowe ponoszone w związku z wykonywaniem obowiązków publicznoprawnych nałożonych na nich w uregulowaniach krajowych oraz w szczególności, że co najmniej jedna z przesłanek zwanych „Altmark”²⁷ nie jest spełniona.

W sprawie C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich* (wyrok z dnia 5 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał rozpatrywał wniosek *Verwaltungsgerichtshof* (Austria) o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE, co pozwoliło mu potwierdzić i uściślić szereg stwierdzeń dotyczących roli sądów krajowych w funkcjonowaniu systemu kontroli pomocy państwa, szczególnie w przypadku pomocy bezprawnej, gdyż przyznanej z naruszeniem obowiązku zgłoszenia ustanowionego w tym przepisie, lecz uznanej następnie za zgodną ze wspólnym rynkiem w drodze decyzji Komisji. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał orzekł, po pierwsze, iż art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE należy interpretować w ten sposób, że na sądach krajowych ciąży obowiązek ochrony praw jednostek przed ewentualnym naruszeniem przez władze krajowe zakazu wprowadzania w życie pomocy przed wydaniem przez Komisję decyzji zezwalającej i podkreślił, jak wcześniej w sprawach połączonych C-393/04 i C-41/04 *Air Liquide Industries Belgium* (wyrok z dnia 15 czerwca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), że sądy krajowe mają przy tym obowiązek w pełni uwzględniać interes wspólnotowy i nie mogą w związku z tym wydawać orzeczeń, których jedynym skutkiem byłoby rozszerzenie kręgu beneficjentów pomocy. Po drugie, Trybunał przypomniał też, że decyzja Komisji uznająca niezgłoszoną pomoc państwa za zgodną ze wspólnym

---

²⁷ Wyrok z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie C-280/00 *Altmark Trans* i *Regierungspräsidium Magdeburg*, Rec. str. I-7747.

rynkiem nie powoduje konwalidacji a posteriori aktów wykonawczych nieważnych z powodu wydania ich z naruszeniem zakazu przewidzianego w art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE, pod groźbą naruszenia bezpośredniej skuteczności tego postanowienia oraz interesów podmiotów prawa, których ochronę zapewniać mają sądy krajowe. Nie ma przy tym zdaniem Trybunału znaczenia, czy Komisja zaznacza w decyzji, iż dotyczy ona oceny pomocy w okresie przed wydaniem tej decyzji, ani czy wniosek został złożony przed czy po wydaniu decyzji uznającej pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem, ponieważ wniosek ten ma związek z bezprawną sytuacją wynikającą z braku zgłoszenia. Przypomniawszy wreszcie orzecznictwo, zgodnie z którym sądy krajowe zobowiązane są zapewnić podmiotom prawa będącym w stanie wykazać naruszenie zobowiązania do zgłoszenia pomocy państwa, wyciągnięcie wszelkich z tego konsekwencji zgodnie z prawem krajowym, w odniesieniu do ważności aktów wprowadzających środki pomocy, jak również odzyskania środków finansowych przyznanych z naruszeniem tego postanowienia lub ewentualnych środków tymczasowych, Trybunał orzekł, że w zależności od możliwości i środków prawnych istniejących w prawie krajowym sąd krajowy może być zmuszony nakazać odzyskanie od beneficjentów bezprawnej pomocy, nawet jeżeli została ona później uznana przez Komisję za zgodną ze wspólnym rynkiem, albo rozstrzygnąć w przedmiocie żądania naprawienia szkody wyrządzonej w związku z bezprawnym charakterem pomocy.

Zbliżanie i ujednoczanie ustawodawstwa

W tej dziedzinie Trybunał zajmował się różnorodnymi elementami ustawodawstwa wspólnotowego.

W ww. sprawie *International Air Transport Association i in.* Trybunał orzekł, w odpowiedzi na pytanie o zgodność art. 6 rozporządzenia nr 261/2004²⁸, dotyczącego praw pasażerów linii lotniczych z konwencją z Montrealu, że pomoc pasażerom w przypadku poważnego opóźnienia lotu nakazana na mocy tego artykułu jest standardowym i natychmiastowym działaniem odszkodowawczym, niestojącym na przeszkodzie dochodzeniu przez pasażerów na zasadach przewidzianych w konwencji z Montrealu naprawienia ewentualnej szkody podlegającej odszkodowaniu, spowodowanej dodatkowo przez opóźnienie lotu. Trybunał orzekł również, że dochowano obowiązku uzasadnienia, gdyż rozporządzenie wyjaśnia zasadnicze elementy celu, jaki instytucje zamierzały osiągnąć, w związku z czym nie można wymagać szczegółowego uzasadnienia dla każdego przyjętego w nim rozwiązania technicznego. W odniesieniu do poszanowania zasady proporcjonalności, która jest jedną z zasad ogólnych prawa wspólnotowego, wymagającą, by rozwiązania wprowadzone w przepisie prawa wspólnotowego były właściwe z punktu widzenia realizacji zamierzonego celu i nie wykraczały poza zakres niezbędny do jego osiągnięcia, Trybunał orzekł, że pomoc i odszkodowanie dla pasażerów przewidziane w tym rozporządzeniu nie są w sposób oczywisty niewłaściwe w stosunku do zamierzonego przez ustawodawcę celu, jakim jest wzmocnienie ochrony pasażerów poszkodowanych z powodu odwołania lub poważnych opóźnień lotów. W odniesieniu do zasady równego traktowania Trybunał nie stwierdził nieważności obowiązków wynikających z rozporządzenia, nawet jeżeli podobne obowiązki nie dotyczą innych środków transportu. Poszczególne środki transportu nie są bowiem wzajemnie zamienne, w związku z czym sytuacja pasażera

---

²⁸ Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. L 46, str. 1).

poszkodowanego wskutek odwołania lub opóźnienia lotu jest obiektywnie odmienna od sytuacji pasażera podróżującego innym środkiem transportu. Ponadto szkody, jakie ponoszą pasażerowie podróżujący transportem lotniczym z powodu odwołania lub poważnego opóźnienia lotu, są analogiczne niezależnie od obsługującego ich towarzystwa lotniczego i nie mają związku z polityką cenową. Wszystkie towarzystwa lotnicze winny zatem być traktowane w sposób identyczny.

Dwa wyroki w sprawie dyrektywy 85/374²⁹ są szczególnie ciekawe. Jeden z nich dotyczy możliwości przeniesienia odpowiedzialności z producenta na dostawcę, drugi zaś momentu wprowadzenia produktu do obrotu. W sprawie C-402/03 Skov i Bilka (wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., Zb.Orz. str. I-199) Trybunał odpowiadał na pytanie, czy dyrektywa ta stoi na przeszkodzie obowiązywaniu normy krajowej, zgodnie z którą dostawca odpowiada bez ograniczeń z tytułu odpowiedzialności na zasadzie ryzyka producenta, wprowadzonej w tej dyrektywie. Stwierdziwszy, że dyrektywa ustanawia odpowiedzialność na zasadzie ryzyka po stronie producenta i dokonuje całkowitej harmonizacji w zakresie nią objętym, Trybunał doszedł do wniosku, iż określenie kręgu podmiotów odpowiedzialnych należy uznać za wyczerpujące. Ponieważ dyrektywa przewiduje odpowiedzialność dostawcy tylko w przypadku braku możliwości zidentyfikowania producenta, uregulowanie krajowe wprowadzające bezpośrednią odpowiedzialność dostawcy za wady produktu w stosunku do ofiar poszerza ten krąg podmiotów odpowiedzialnych i jest w związku z tym niedopuszczalne. Jeśli chodzi natomiast o odpowiedzialność producenta na zasadzie winy, Trybunał orzekł, że dyrektywa ta nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu normy krajowej, zgodnie z którą dostawca odpowiada bez ograniczeń z tytułu odpowiedzialności na zasadzie winy producenta, ponieważ reżim odpowiedzialności wprowadzony w dyrektywie nie wyklucza stosowania innych zasad odpowiedzialności umownej lub pozaumownej, pod warunkiem że opierają się one na innej podstawie, jak na przykład gwarancja z tytułu wad ukrytych lub wina.

W sprawie C-127/04 O'Byrne (wyrok z dnia 9 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1313) chodziło po pierwsze o ustalenie, w którym momencie można uznać produkt za wprowadzony do obrotu, zważywszy, że termin przedawnienia roszczeń ofiary został określony na dziesięć lat od daty wprowadzenia produktu do obrotu, a po drugie, czy możliwa jest zmiana pozwanego, gdy pozew zostanie pomyłkowo wniesiony przeciwko przedsiębiorstwu niebędącemu rzeczywistym wytwórcą produktu. Trybunał orzekł, że produkt zostaje wprowadzony do obrotu z chwilą zakończenia przez producenta procesu produkcji i rozpoczęcia etapu sprzedaży, na którym produkt oferowany jest nabywcom do używania lub spożycia. Nie ma znaczenia, czy produkt sprzedawany jest bezpośrednio przez producenta użytkownikom lub konsumentom, czy też przechodzi przez jeden lub kilka ogniw łańcucha dystrybucji. W związku z tym, w przypadku gdy jedno z ogniw tego łańcucha jest ściśle powiązane z producentem, podmiot ten można uznać za uczestniczący w procesie produkcji danego produktu, wskutek czego w razie wniesienia pozwu przeciwko przedsiębiorstwu pomyłkowo uznanemu za producenta prawo krajowe winno określać zasady, na jakich nastąpić może zmiana pozwanego, z zastrzeżeniem poszanowania zakresu zastosowania *ratione personae* dyrektywy, w której krąg podmiotów odpowiedzialnych został zakreślony w sposób wyczerpujący.

W dziedzinie reklamy porównawczej, w sprawie C-356/04 Lidl Belgium (wyrok z dnia 19 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), Trybunał musiał

---

²⁹ Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.U. L 210, str. 25).

dokonać wykładni dyrektywy 84/450³⁰. W odpowiedzi na pytanie o dopuszczalność dwóch szczególnych form reklamy porównawczej, opartych na porównaniu cen, jednakże bez podania w przekazie reklamowym, o porównanie jakich towarów konkretnie chodzi, ani odpowiadających im cen, Trybunał orzekł, po pierwsze, że dyrektywa ta nie zabrania reklamy porównawczej dotyczącej łącznie asortymentu produktów codziennego użytku sprzedawanych przez dwie sieci sklepów wielkopowierzchniowych, pod warunkiem że asortyment ten składa się w obu przypadkach z osobnych produktów, które rozpatrywane parami spełniają wymóg porównywalności wprowadzony w tej dyrektywie. Ponadto wymaganie, by reklama „porównywała w sposób obiektywny” cechy towarów, nie oznacza, że porównywane produkty i ceny, to jest produkty i ceny reklamującego oraz wszystkich jego konkurentów objętych porównaniem, muszą być wyraźnie i wyczerpująco wymienione w przekazie reklamowym. Cechy tych produktów muszą natomiast być „prawdziwe”, co ma miejsce w przypadku ich cen oraz ogólnego poziomu cen stosowanych w sieci sklepów wielkopowierzchniowych do sprzedawanego tam asortymentu produktów porównywalnych, a także oszczędności, jakie może poczynić konsument, kupując te produkty w jednej, zamiast w drugiej z tych sieci sklepów. Gdy elementy porównania, z powodu których wymieniono jedną z cech, nie są określone w przekazie reklamowym, reklamujący winien wskazać, w szczególności adresatom tego przekazu, gdzie i w jaki sposób mogą oni z łatwością zapoznać się z tymi elementami, w celu sprawdzenia lub spowodowania sprawdzenia ich zgodności z prawdą. Po drugie, reklama porównawcza zachwalająca niższy generalny poziom cen stosowanych przez reklamującego w stosunku do jego głównych konkurentów, podczas gdy porównanie dotyczyło wybranych produktów, może wprowadzać w błąd w następujących trzech przypadkach: gdy z przekazu reklamowego nie wynika, że porównanie dotyczyło tylko wybranych, a nie wszystkich produktów reklamującego, gdy nie informuje on o zastosowanych elementach porównania lub nie wskazuje adresatowi źródła, z którego może on otrzymać taką informację, albo gdy przekaz ten zawiera łączne odniesienie do widełek oszczędności, jakie może poczynić konsument, kupując u reklamującego zamiast u jego konkurentów, bez podania generalnego poziomu cen stosowanych przez każdego z tych konkurentów i wysokości oszczędności, jakie można poczynić, kupując u reklamującego zamiast u każdego z nich.

W sprawie C-168/05 Mostaza Claro (wyrok z dnia 26 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał dokonywał wykładni dyrektywy 93/13³¹. Odpowiadając na pytanie, czy sąd krajowy rozpatrujący skargę o uchylenie orzeczenia sądu polubownego niekorzystnego dla konsumenta, wydanego w postępowaniu arbitrażowym wymuszonym na mocy zapisu zawartego w umowie o abonament telefonii komórkowej, który należy uznać za klauzulę nieuczciwą, może uwzględnić ten wniosek, mimo że konsument nie powołał się w postępowaniu arbitrażowym na jego nieuczciwy charakter, Trybunał orzekł, iż dyrektywę należy interpretować w ten sposób, że nakłada ona na sąd krajowy, przed którym toczy się postępowanie o uchylenie orzeczenia sądu polubownego, obowiązek zbadania ewentualnej nieważności zapisu na sąd polubowny i uchylenia tego orzeczenia, jeśli stwierdzi, że zapis ten zawiera nieuczciwy warunek umowny, nawet gdy konsument nie podniósł zarzutu nieważności tego zapisu w postępowaniu arbitrażowym, lecz uczynił to dopiero w skardze o uchylenie orzeczenia.

---

³⁰ Dyrektywa Rady 84/450/EWG z dnia 10 września 1984 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących reklamy wprowadzającej w błąd, zmieniona dyrektywą 97/55 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 października 1997 r. (Dz.U. L 250, str. 17).

³¹ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, str. 29).

W dziedzinie praw autorskich i pokrewnych, w sprawie C-306/05 SGAE (wyrok z dnia 7 grudnia 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), Trybunał wyjaśnił pojęcie „publicznego udostępniania” w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29³², który nadaje autorom wyłączne prawo do zezwolenia lub zabronienia takiego udostępniania ich dzieł. Odpowiadając na pytanie Audiencia Provincial de Barcelona (Hiszpania) w ramach sporu między SGAE, hiszpańską organizacją zarządzającą prawami autorskimi, a pewną spółką hotelarską, Trybunał miał w szczególności za zadanie stwierdzić, czy pojęcie to obejmuje rozprowadzanie programów za pomocą telewizorów zainstalowanych w pokojach hotelowych. Interpretując wspomniany przepis dyrektywy 2001/29 w świetle prawa międzynarodowego, które wdraża ona na szczeblu Wspólnoty, to jest Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 24 lipca 1971 r. oraz Traktatu Światowej Organizacji Własności Intelktualnej (WIPO) o prawie autorskim z dnia 20 grudnia 1996 r., Trybunał przyjął podejście globalne. Stwierdził, że potencjalnymi odbiorcami dzieł są nie tylko klienci zamieszkujący w pokojach i klienci przebywający w innych pomieszczeniach hotelu, gdzie dostępna jest telewizja, lecz także kolejni klienci hotelu. Stanowi to znaczną liczbę osób, które uznać trzeba za publiczność w rozumieniu dyrektywy 2001/19. Trybunał uznał zatem, że jakkolwiek zainstalowanie telewizorów w pokojach hotelowych nie stanowi jeszcze publicznego udostępniania, jest nim natomiast rozprowadzanie przez hotel sygnału i udostępnianie go klientom za pomocą tych telewizorów. Prywatny charakter pokoi hotelowych nie ma tu znaczenia.

Znaki towarowe

W dziedzinie prawa znaków towarowych trzeba zwrócić uwagę na sprawę C-108/05 Bovemij Verzekeringen (wyrok z dnia 7 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), w którym wyjaśniono, jakie terytorium należy brać pod uwagę przy ocenie, czy oznaczenie uzyskało charakter odróżniający poprzez użytkowanie w rozumieniu art. 3 ust. 3 dyrektywy 89/104³³ w państwie członkowskim lub w grupie państw członkowskich, w których obowiązuje wspólne ustawodawstwo w dziedzinie znaków towarowych, jak, w tej sprawie, w Beneluksie (który zgodnie z orzecznictwem Trybunału traktowany jest jak państwo). Trybunał orzekł, że przy ocenie, czy podstawy odmowy określone w art. 3 ust. 1 lit. b)–d) dyrektywy należy odrzucić na podstawie art. 3 ust. 3 tej dyrektywy, z racji uzyskania charakteru odróżniającego, istotna jest tylko ta część terytorium państwa członkowskiego, na której stwierdzono podstawy odmowy. W związku z tym zastosowanie odstępstwa od podstaw odmowy przewidzianego w art. 3 ust. 3 dyrektywy wymaga, by znak uzyskał poprzez użytkowanie charakter odróżniający na całej części terytorium państwa członkowskiego lub Beneluxu, na której istnieje podstawa odmowy. Ponadto, jeśli chodzi o znak złożony z jednego lub kilku wyrazów w jednym z języków urzędowych zainteresowanego państwa członkowskiego, a podstawa odmowy istnieje tylko w jednej strefie językowej tego państwa, trzeba udowodnić, że znak uzyskał przez użytkowanie charakter odróżniający w całej strefie językowej. Stąd, ponieważ rozpatrywane oznaczenie (EUROPOLIS) zawiera wyrażenie niderlandzkie (polis), należy brać pod uwagę część Beneluxu, w której używa się niderlandzkiego.

---

³² Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, str. 10).

³³ Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 1989, L 40, str. 1).

Podatki

W tej dziedzinie jedna ze spraw dotyczyła zakazu dyskryminacyjnego opodatkowania wewnętrznego, a trzy inne wspólnotowych przepisów o podatku od wartości dodanej.

W sprawach połączonych C-290/05 i C-333/05 *Nádasdi* (wyrok z dnia 5 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał uznał za sprzeczną z prawem wspólnotowym węgierską opłatę rejestracyjną z tego względu, że stosowana jest ona do samochodów używanych importowanych z innych państw członkowskich bez uwzględnienia utraty przez nie wartości, w związku z czym stanowi większe obciążenie niż w przypadku podobnych samochodów zarejestrowanych już na Węgrzech, które zostały objęte tą opłatą przy pierwszej rejestracji. Badając tę opłatę z punktu widzenia zakazu dyskryminacyjnego opodatkowania wewnętrznego produktów pochodzących z innych państw członkowskich, ustanowionego w art. 90 WE, Trybunał porównał wpływ rozpatrywanej opłaty w odniesieniu do samochodu używanego importowanego z innego państwa członkowskiego i w odniesieniu do podobnego samochodu pochodzącego z Węgier. Stwierdził, że ten ostatni pojazd, od którego opłata została uiszczona, gdy był on nowy, traci z czasem część wartości rynkowej, w związku z czym kwota opłaty zawarta w pozostałej wartości zmniejsza się proporcjonalnie. Natomiast używany pojazd tego samego modelu, w tym samym wieku, o takim samym przebiegu i identycznych pozostałych cechach nabyty w innym państwie członkowskim podlega opłacie nieobniżonej proporcjonalnie do utraty wartości pojazdu, w związku z czym jest on wyżej opodatkowany. Trybunał doszedł do wniosku, że art. 90 WE nakazuje brać pod uwagę utratę wartości używanych samochodów objętych opłatą.

W sprawie C-415/04 *Stichting Kinderopvang Enschede* (wyrok z dnia 9 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1385) Trybunał musiał wypowiedzieć się w kwestii zwolnienia z podatku od wartości dodanej (zwanego dalej „podatkiem VAT”) działalności w interesie publicznym, o jakiej mowa w art. 13 część A ust. 1 lit. g) i h) szóstej dyrektywy 77/388³⁴, to jest działalności ściśle związanej z działaniami na rzecz opieki i pomocy społecznej oraz z opieką nad dziećmi i młodzieżą. W sprawie tej chodziło o usługi świadczone przez instytucję niemającą celu zarobkowego, służącą za pośrednika między osobami poszukującymi i oferującymi opiekę nad dziećmi. Trybunał uznał, że zwolnienie z podatku VAT tego rodzaju działalności uzależnione jest od spełnienia trzech warunków, co ustalić winien sąd krajowy. Po pierwsze, usługa opieki nad dziećmi świadczona przez rodzinę zastępczą, jako działanie główne, z którym działalność wspomnianej instytucji jest ściśle związana, sama musi odpowiadać warunkom zwolnienia, w szczególności kryterium „społecznego charakteru” usługodawcy. Następnie usługi świadczone przez tę instytucję jako pośrednika muszą być niezbędne z punktu widzenia usług opieki nad dziećmi, w tym sensie, że wybór i szkolenie rodzin zastępczych przez instytucję musi powodować, iż usługa opieki nad dziećmi jest tego charakteru i jakości, że bez pomocy pośrednika nie sposób uzyskać usługę porównywalnej wartości. Wreszcie usługi te nie mogą mieć za główny cel dostarczenia dodatkowych dochodów poprzez prowadzenie działań bezpośrednio konkurencyjnych wobec przedsiębiorstw handlowych polegających opodatkowaniu podatkiem VAT.

---

³⁴ Szósta dyrektywa Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednoliconą podstawą wymiaru podatku (Dz.U. L 145, str. 1), zmieniona dyrektywą Rady 95/7 z dnia 10 kwietnia 1995 r. (Dz.U. L 102, str. 18).

W sprawach C-223/03 University of Huddersfield oraz C-255/02 Halifax i in. (wyroki z dnia 21 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1751 i I-1609) Trybunał stwierdził, że w dziedzinie podatku od wartości dodanej transakcje stanowią dostawę towarów lub świadczenie usług oraz działalność gospodarczą w rozumieniu wspomnianej szóstej dyrektywy, jeżeli odpowiadają obiektywnym kryteriom, na jakich oparte są te pojęcia. Z zastrzeżeniem przypadków oszustw podatkowych kwestia, czy transakcja została przeprowadzona wyłącznie w celu osiągnięcia korzyści podatkowych, nie ma żadnego znaczenia. Pytania postawione w ww. sprawie Halifax i in. pozwoliły jednakże Trybunałowi dodać, że zakaz nadużyć, rozumianych jako transakcje nieprzeprowadzane w ramach normalnych stosunków handlowych, lecz wyłącznie w celu uzyskania bezpodstawnie korzyści przewidzianych w prawie wspólnotowym, znajduje zastosowanie także w dziedzinie podatku VAT. W związku z tym podatnik nie może odliczyć zapłaconego podatku VAT, jeżeli transakcje, na których opiera się to prawo, stanowią nadużycie. Trybunał dodał w tej kwestii, że stwierdzenie nadużycia w dziedzinie podatku VAT wymaga spełnienia dwóch warunków. Po pierwsze, transakcje, mimo że formalnie spełniają warunki określone w szóstej dyrektywie i prawie krajowym stanowiącym jej transpozycję, muszą skutkować uzyskaniem korzyści podatkowej, której przyznanie jest sprzeczne z celem tych przepisów. Po drugie, z całości obiektywnych przesłanek musi też wynikać, że głównym celem transakcji jest uzyskanie korzyści podatkowej, gdyż zakaz nadużyć nie znajduje zastosowania, jeżeli dla transakcji tych można znaleźć inne uzasadnienie.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na trzeci wyrok wydany tego samego dnia w sprawie C-419/02 BUPA Hospitals i Goldsborough Developments (wyrok z dnia 21 lutego 2006 r., Zb.Orz. str. I-1685), w którym Trybunał orzekł, że art. 10 ust. 2 akapit drugi szóstej dyrektywy, zgodnie z którym w przypadku dokonania zaliczki podatek VAT staje się wymagalny przed dokonaniem dostawy towaru lub świadczenia usługi, nie znajduje zastosowania do przedpłat na towary lub usługi jeszcze dokładnie niezidentyfikowane.

W sprawie C-475/03 Banca popolare di Cremona (wyrok z dnia 3 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał uznał włoski podatek regionalny od produkcji (zwany dalej „IRAP”) za zgodny z szóstą dyrektywą 77/388, w szczególności z jej art. 33, który zakazuje państwom członkowskim wprowadzania lub utrzymywania w mocy systemów opodatkowania mających charakter podatku obrotowego. Trybunał doszedł do takiego wniosku, porównując charakterystykę tego podatku z podatkiem VAT. Stwierdził on, że IRAP jest podatkiem naliczanym od wartości netto produkcji przedsiębiorstwa w pewnym okresie (różnica między „wartością produkcji” a „kosztami produkcji”), zawierającym elementy niemające bezpośredniego związku z dostawą towarów lub świadczeniem usług. IRAP nie jest więc proporcjonalny do ceny dostarczonych towarów lub świadczonych usług, odmiennie niż podatek VAT. Trybunał stwierdził następnie, że nie wszyscy podatnicy mają możliwość odzyskać ten podatek, zatem nie ma on być przenoszony na końcowego konsumenta, podczas gdy podatek VAT obciąża wyłącznie ostatecznego konsumenta i jest całkowicie neutralny w stosunku do podatników, którzy działają na wcześniejszych etapach produkcji i dystrybucji niż ostateczne opodatkowanie, niezależnie od liczby transakcji, jakie miały miejsce. Zatem IRAP nie ma wszystkich podstawowych cech podatku VAT, nie stanowi więc podatku mającego charakter podatku obrotowego w rozumieniu art. 33 ust. 1 szóstej dyrektywy, stąd artykuł ten nie stoi na przeszkodzie utrzymaniu go w mocy.

Polityka społeczna

Dyrektywa 93/104 dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy znajdowała się w centrum trzech spraw, natomiast przedmiotem czwartej z nich był zakaz dyskryminacji między pracownikami płci męskiej i żeńskiej³⁵, a porozumienie ramowe w sprawie pracy na czas określony było przedmiotem piątej.

W sprawie C-124/05 *Federatie Nederlandse Vakbeweging* (wyrok z dnia 6 kwietnia 2006 r., Zb.Orz. str. I-3423) Trybunał odpowiadał na pytanie, czy możliwość zapłaty za dni minimalnego wymiaru urlopu corocznego niewykorzystane w ciągu lat poprzednich jest sprzeczna z art. 7 ust. 2 dyrektywy 93/04. Trybunał orzekł, iż art. 7 ust. 1 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by przepis krajowy zezwalał w trakcie trwania umowy o pracę na zastąpienie dni urlopu corocznego w rozumieniu art. 7 ust. 1 tej dyrektywy, niewykorzystanych w trakcie danego roku, ekwiwalentem pieniężnym w trakcie roku następnego. Trybunał stwierdził bowiem, że prawo do płatnego urlopu każdego pracownika należy uznać za zasadę wspólnotowego prawa socjalnego o szczególnej wadze, od której nie można odstąpić i której stosowanie przez właściwe władze krajowe następować może jedynie w granicach określonych wyraźnie w dyrektywie. Dyrektywa ta wprowadza zasadę, zgodnie z którą pracownik powinien móc w normalnych warunkach korzystać z rzeczywistego odpoczynku, w trosce o skuteczną ochronę jego bezpieczeństwa i zdrowia, a zezwala w art. 7 ust. 2 zastąpić prawo do płatnego urlopu ekwiwalentem pieniężnym tylko w przypadku zakończenia stosunku pracy.

W sprawach połączonych C-131/04 i C-257/04 *Robinson-Steele i in.* (wyrok z dnia 16 marca 2006 r., Zb.Orz. str. I-2531) Trybunał wypowiedział się w kwestii zgodności z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/104 zapłaty za coroczny urlop, na podstawie lokalnego układu zbiorowego, w postaci zaliczenia części wynagrodzenia wypłacanego pracownikowi za wykonaną pracę, bez wypłaty mu z tego tytułu dodatkowego wynagrodzenia w stosunku do wynagrodzenia za wykonaną pracę. Trybunał jasno stwierdził, że art. 7 dyrektywy stoi na przeszkodzie temu, by część wynagrodzenia wypłacanego pracownikowi za wykonaną pracę stanowiła zapłata za coroczny urlop, podczas gdy pracownik nie otrzymywałby z tytułu corocznego urlopu wynagrodzenia wypłacanego dodatkowo, obok wynagrodzenia za wykonaną pracę.

W sprawie C-484/04 *Komisja przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (wyrok z dnia 7 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał orzekł w postępowaniu ze skargi o stwierdzenie uchybienia państwa członkowskiego. Zgodnie z dyrektywą 93/104, zmienioną dyrektywą 2000/34, państwo członkowskie dopuszcza się uchybienia ciążącym na nim zobowiązaniom, stosując wobec pracowników, których czas pracy nie jest mierzony ani określony z góry lub może być określany przez samych pracowników, z racji szczególnego charakteru ich zadań, odstępstwo od niektórych zasad dotyczących prawa do odpoczynku, jeżeli nie wyda przepisów niezbędnych do wdrożenia prawa do codziennego i cotygodniowego odpoczynku pracowników. Skuteczność praw przysługujących pracownikom na mocy dyrektywy wiąże się nierozdzielnie ze zobowiązaniem państw członkowskich do zapewnienia poszanowania prawa do rzeczywistego odpoczynku. Państwo członkowskie, które po transpozycji dyrektywy wprowadza prawo pracowników do odpoczynku, a w wytycznych dla pracodawców i pracowników w sprawie wdrożenia tego prawa stwierdza, że pracodawca nie jest jednak zobowiązany zapewnić, by pracownicy rzeczywiście korzystali z tego prawa, nie zapewnia ani poszanowania minimalnych wymagań wprowadzonych w dyrektywie, ani realizacji jej podstawowego celu. Wytyczne te, sugerując, że choć pracodawcy nie mogą

---

³⁵ Dyrektywa Rady 93/104/WE z dnia 23 listopada 1993 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U. L 307, str. 18), zmieniona dyrektywą 2000/34 z dnia 22 czerwca 2000 r. (Dz.U. L 195, str. 41).

uniemożliwić skorzystania przez pracowników z minimalnych okresów odpoczynku, nie są jednak w żaden sposób zobowiązani zapewnić, by byli oni rzeczywiście w stanie skorzystać z tego prawa, mogą w sposób oczywisty naruszać samą istotę praw wprowadzonych w dyrektywie i są niezgodne z celem tej dyrektywy, która uznaje minimalne okresy odpoczynku za niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa i zdrowia pracowników.

W sprawie C-17/05 Cadman (wyrok z dnia 3 października 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał dokonał wykładni art. 141 WE, wyjaśniając orzecznictwo z wyroku w sprawie 109/88 Danfoss (wyrok z dnia 17 października 1989 r., Rec. str. 3199), w którym, po stwierdzeniu, że stosowanie kryterium stażu pracy może prowadzić do mniej korzystnego traktowania pracowników płci żeńskiej niż pracowników płci męskiej, uznał, że pracodawca nie musi szczegółowo uzasadniać zastosowania tego kryterium. Zważywszy, że kryterium stażu pracy pozwala z reguły osiągnąć uzasadniony cel, jakim jest rekompensata za uzyskane doświadczenie, pozwalające pracownikowi lepiej spełniać swoje obowiązki, w przypadku gdy zastosowanie tego kryterium jako elementu określania wynagrodzenia prowadzi do różnicy w wynagrodzeniu za taką samą pracę lub pracę równej wartości między porównywanymi pracownikami płci męskiej i pracownikami płci żeńskiej, Trybunał orzekł, że pracodawca nie musi szczegółowo udowadniać, iż zastosowanie tego kryterium pozwala osiągnąć ten cel w odniesieniu do określonego stanowiska pracy, chyba że pracownik przedstawi argumenty powodujące powstanie co do tego poważnych wątpliwości. W takim razie pracodawca zobowiązany jest udowodnić, że reguła generalna, zgodnie z którą staż pracy idzie w parze z doświadczeniem, a to z kolei pozwala lepiej wywiązywać się z obowiązków, sprawdza się również w odniesieniu do danego stanowiska pracy. Ponadto jeśli w celu określenia wysokości wynagrodzenia używa się systemu klasyfikacji zawodowej opartej na ocenie pracy, która ma zostać wykonana, to nie jest konieczne wykazanie, że pracownik rozpatrywany indywidualnie zdobył we właściwym okresie doświadczenie, które pozwala mu lepiej wykonywać pracę. Trzeba natomiast uwzględnić w sposób obiektywny charakter tej pracy.

W sprawie C-212/04 Adeneler i in. (wyrok z dnia 4 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) Trybunał dokonał wykładni klauzul 1 i 5 porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego w dniu 18 marca 1999 r., będącego załącznikiem do dyrektywy 1999/70 dotyczącej tego porozumienia³⁶. Stwierdziwszy, że porozumienie ramowe nie wprowadza dla państw członkowskich generalnego obowiązku nakazania przekształcenia umów o pracę na czas określony w umowy o pracę na czas nieokreślony, Trybunał orzekł, iż stosowanie kolejnych umów na czas określony z tego tylko względu, że jest to dopuszczalne na mocy przepisu ustawowego lub wykonawczego państwa członkowskiego, jest sprzeczne z klauzulą 5 pkt 1 lit. a) porozumienia ramowego. Przeciwnie, pojęcie „obiektywnych powodów” w rozumieniu tej klauzuli wymaga, by korzystanie z tego szczególnego rodzaju stosunków pracy, w postaci w jakiej uregulowane są w przepisach krajowych, było uzasadnione występowaniem konkretnych okoliczności dotyczących w szczególności rozpatrywanej działalności i warunków jej wykonywania. Podobnie uregulowanie krajowe, w świetle którego za „kolejne” w rozumieniu tej klauzuli uważane są wyłącznie umowy o pracę i stosunki pracy na czas określony, między którymi nie upłynął okres przekraczający 20 dni roboczych, jest sprzeczne z tym porozumieniem. Przepis taki kłóci się z przedmiotem, celem i skutecznością

---

³⁶ Dyrektywa Rady 99/70/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. dotycząca Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców (UNICE), Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych (CEEP) oraz Europejską Konfederację Związków Zawodowych (ETUC) (Dz.U. L 175, str. 43).

porozumienia ramowego, ponieważ pozwala zatrudniać pracowników w sposób tymczasowy przez lata, gdyż w praktyce pracownik nie miałby innego wyjścia, jak zgadzać się na przerwy rzędu 20 dni roboczych między kolejnymi umowami wiążącymi go z pracodawcą. Wreszcie porozumienie ramowe stoi na przeszkodzie stosowaniu uregulowania krajowego ustanawiającego jedynie w sektorze publicznym całkowity zakaz przekształcania w umowę na czas nieokreślony, służących w istocie „zwyczajnym i stałym potrzebom” pracodawcy i uważanych wobec tego za nadużycie, kolejnych umów na czas określony.

Współpraca w dziedzinie cywilnej i sądowej

W tej dziedzinie Trybunał zmuszony był dokonać wykładni konwencji z Brukseli z 1968 r. oraz rozporządzenia nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego.

Na podstawie protokołu z dnia 3 czerwca 1971 r. w sprawie wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych³⁷ Trybunał wypowiedział się w kwestii zasady kompetencji wyłącznej przewidzianej w art. 16 pkt 4 dla sporów dotyczących rejestracji lub ważności patentów. W sprawie C-4/03 GAT (wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze) do Trybunał skierowano pytanie, czy wyłączna jurysdykcja sądów tego z umawiających się państw, na którego terytorium wystąpiono ze zgłoszeniem lub o rejestrację, albo zgłoszenie lub rejestracja nastąpiły na podstawie umowy międzynarodowej lub uznaje się, że nastąpiły, dotyczy wszystkich sporów dotyczących rejestracji lub ważności patentu, niezależnie do tego, czy kwestia ta podniesiona została w pozwie, czy w drodze zarzutu, czy też zasada ta dotyczy jedynie sporów, w których kwestia ta została podniesiona w pozwie. W wyniku celowościowej wykładni art. 16 pkt 4 konwencji Trybunał stwierdził, że zasada wyłącznej jurysdykcji znajduje zastosowanie do wszelkiego rodzaju sporów dotyczących rejestracji lub ważności patentu, niezależnie od tego, czy kwestie te zostały podniesione w pozwie, czy też w drodze zarzutu, w momencie wniesienia sprawy lub na późniejszym etapie postępowania. Tylko takie rozstrzygnięcie pozwala bowiem zapobiec obchodzeniu imperatywnego charakteru zasady właściwości, zapewnić przewidywalność zasad ustalania właściwości zawartych w konwencji i uniknąć niebezpieczeństwa sprzecznych orzeczeń.

W sprawie C-341/04 Eurofood IFSC (wyrok z dnia 2 maja 2006 r., Zb.Orz. str. I-3813) Trybunał podał istotne wskazówki dotyczące rozporządzenia nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego³⁸. Trybunał wyjaśnił między innymi pojęcie „ośrodka podstawowej działalności” dłużnika, rozstrzygające dla ustalenia sądu właściwego do wszczęcia postępowania upadłościowego, co do którego domniemywa się w przypadku spółek, z zastrzeżeniem przeprowadzenia przeciwnego dowodu, że jest nim miejsce siedziby. Gdy spółka matka i jej spółka zależna mają siedziby w różnych państwach członkowskich, ustalenie ośrodka podstawowej działalności spółki zależnej okazuje się szczególnie istotne z punktu widzenia zawartych w rozporządzeniu zasad określenia właściwego sądu państwa członkowskiego (w tym przypadku chodziło o irlandzką spółkę zależną włoskiego przedsiębiorstwa Parmalat). Stwierdziwszy, że zgodnie z tymi zasadami każdy

---

³⁷ Dz.U. 1975, L 204, str. 28.

³⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, str. 1).

z dłużników będących osobną jednostką prawną podlega osobnej jurysdykcji, Trybunał uznał, że w celu zapewnienia bezpieczeństwa prawnego i przewidywalności sposobu ustalania właściwości sądów domniemanie na rzecz miejsca siedziby można wzruszyć tylko pod warunkiem, że obiektywne i weryfikowalne dla osób trzecich czynniki pozwalają stwierdzić istnienie w rzeczywistości innej sytuacji, niż sytuacja, na jaką ma wskazywać miejsce siedziby spółki. Trybunał podał na to przykład w postaci tzw. spółki „skrzynki pocztowej”, nie wykonującej żadnej działalności w miejscu swojej siedziby. Trybunał podkreślił natomiast, że sama okoliczność, iż rozstrzygnięcia gospodarcze spółki mogą być lub są kontrolowane przez spółkę matkę z siedzibą w innym państwie członkowskim nie wystarcza do wzruszenia domniemania. W wyroku w sprawie Eurofood IFSC istotne jest poza tym, że zasada wzajemnego zaufania wyklucza, by sądy jednego z państw członkowskich kontrolowały właściwość sądów państwa, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe.

Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych

W dwóch sprawach prejudycjalnych Trybunał dokonał wykładni art. 54 konwencji wykonawczej do układu z Schengen³⁹, ustanawiającego zasadę non bis in idem w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, a konkretnie wyjaśnił, co należy rozumieć przez pojęcie „ten sam czyn” zawarte w tym postanowieniu.

W sprawie C-436/04 Van Esbroeck (wyrok z dnia 9 marca 2006 r., Zb.Orz. str. I-2333), zaznaczywszy, że zasada ta znajduje zastosowanie w postępowaniu karnym wszczętym w umawiającym się państwie w związku z czynem, za który zainteresowany został już skazany w innym umawiającym się państwie, nawet jeżeli konwencja nie obowiązywała jeszcze w tym państwie w chwili wydania wyroku, jeśli tylko obowiązywała w obu umawiających się państwach w chwili oceny konieczności zastosowania zasady non bis in idem przez organ prowadzący drugie postępowanie, Trybunał orzekł, iż art. 54 konwencji wykonawczej do układu z Schengen należy interpretować w taki sposób, że decydujące kryterium dla celów zastosowania tego przepisu stanowi kryterium tożsamości zdarzenia, rozumianego jako istnienie całości, na którą składają się nierozdzielnie ze sobą związane zachowania, niezależnie od kwalifikacji prawnej tych zachowań lub chronionego interesu prawnego, a po drugie, że czyn karalny polegający na wywozie i przywozie tych samych środków odurzających ścigany w różnych umawiających się państwach jest zasadniczo uznawany za „ten sam czyn” w rozumieniu art. 54 konwencji, przy czym ostateczna ocena w tym zakresie należy do właściwych organów krajowych.

W sprawie C-150/05 Van Straaten (wyrok z dnia 28 września 2006 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), w której postawiono podobne pytanie, na które Trybunał odpowiedział identycznie, dodał on, iż zasada non bis in idem znajduje zastosowanie do wydanego w jednym z umawiających się państw orzeczenia sądowego, na mocy którego oskarżony został uniewinniony z braku dowodów.

---

³⁹ Konwencja wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. zawartego między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluxu, Republiki Federalnej Niemiec i Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.U. 2000, L 239, str. 19).